

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Národní listy 1910 - 1914

Diplomová práce

Autor práce: BcA. Monika Horská, DiS.

Studijní program: Mediální a komunikační studia

Vedoucí práce: Mgr. Martin Sekera, Ph.D.

Rok obhajoby: 2018

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 3. ledna 2018

Monika Horská

Bibliografický záznam

HORSKÁ, Monika. *Národní listy 1910 - 1914*. Praha, 2018. 85 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce Mgr. Martin Sekera, Ph.D.

Rozsah práce: 145 868 znaků

Anotace

Tato diplomová práce se soustředí na období vlastnické změny Národních listů, které v roce 1910 od rodiny zesnulého zakladatele Dr. Julia Grégra odkoupila Pražská akciová tiskárna. Deník, který si dosud zachovával určitou míru nezávislosti, se tímto prodejem stal oficiálním tiskovým orgánem Národní strany svobodomyšlné reprezentované především Karlem Kramářem a Aloisem Rašínem. V jednotlivých kapitolách se postupně zabývám podkladovými materiály, ze kterých jsem pro svou práci čerpala, zasazením Národních listů do kontextu doby a okolnostmi, které vedly ke vzniku deníku. Práce se dále podrobněji věnuje činnosti přípravného výboru, který získání Národních listů pro mladočeskou stranu inicioval a dovedl k úspěšnému konci. Hlavní část textu je zaměřena na samotnou obchodní transakci, přibližuje finanční zázemí vzniku Pražské akciové tiskárny, zkoumá dokumenty, které koupí i její přípravu doprovázely, a popisuje následnou modernizaci celého podniku.

Annotation

The thesis is focused on the period of ownership change of Národní listy, which was bought by Pražská akciová tiskárna (Prague share printing house) in 1910 from the family of the deceased founder Dr. Julius Grégr. The daily journal, which has retained a degree of independence, has become the official press authority of the political party Národní strana by this sale, mainly represented by Karel Kramář and Alois Rašín. In individual chapters, I am gradually analyzing the underlying materials from which I drew for my work by putting Národní listy in the context of the time and circumstances that led to the creation of the daily journal. The thesis is also aimed to the activities of the preparatory committee, which initiated and succeeded in obtaining the Národní listy for the mladočeská political party. The main part of the text deals with the business transaction itself, illustrates the financial backstage of the company Pražská akciová tiskárna, examines the documents that accompanied the purchase and its preparation and describes the subsequent modernisation of the whole enterprise.

Klíčová slova

Národní listy, česká žurnalistika, politický tisk, Julius Grégr, Karel Kramář, Pražská akciová tiskárna.

Keywords

Národní listy daily journal, czech journalism, political press, Julius Grégr, Karel Kramář, Pražská akciová tiskárna.

Title

Národní listy 1910 – 1914

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce, panu Mgr. Martinu Sekerovi, Ph.D. za konzultace a cenné připomínky k tématu.

Obsah

ÚVOD	9
1. PRAMENY A LITERATURA	12
2. NÁRODNÍ LISTY JAKO VÝZKUMNÝ PROBLÉM.....	14
3. NÁRODNÍ LISTY V KONTEXTU DOBY 1861 – 1941.....	16
3.1 PODMÍNKY VZNIKU NÁRODNÍCH LISTŮ.....	17
3.2 NÁRODNÍ LISTY MAJETKEM JULIA GRÉGRA.....	21
3.2 PO SMRTI JULIA GRÉGRA.....	26
3.4 VÁLEČNÉ A MEZIVÁLEČNÉ OBDOBÍ	27
4. NÁRODNÍ LISTY A VLASTNICKÁ ZMĚNA 1910 - 1914	30
4.1 ČASOVÝ HARMONOGRAM VLASTNICKÉ ZMĚNY	30
4.2 AKTIVITY PŘÍPRAVNÉHO VÝBORU	32
4.3 PRŮBĚH VLASTNICKÉ ZMĚNY	41
4.3.1 Formální převzetí redakce Národních listů	41
4.3.2 Karel Kramář a Alois Rašín v čele Národních listů	45
4.3.3 Vznik Pražské akciové tiskárny.....	47
4.3.4 Ustavující valná hromada Pražské akciové tiskárny	52

4.4 FINANČNÍ ZÁZEMÍ NÁRODNÍCH LISTŮ PO VLASTNICKÉ ZMĚNĚ	55
4.4.1 Investice a jejich návratnost	55
4.4.2 Rekonstrukce dosavadního prostoru a přístavba nového křídla	57
4.4.3 Modernizace strojů a tiskárenského zařízení	59
4.4.4 Bilance a rozvahy, finanční záležitosti	61
4.5 SÍDLO NÁRODNÍCH LISTŮ	64
4.6 PROMĚNY REDAKCE NÁRODNÍCH LISTŮ	67
ZÁVĚR	70
SUMMARY	71
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	72
TEZE MAGISTERSKÉ PRÁCE	76
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	79
SEZNAM PŘÍLOH	80
PŘÍLOHY	81

Úvod

V roce 1910 zaznamenal deník *Národní listy* zásadní vlastnickou změnu. Nejvýznamnější český politický list druhé poloviny 19. a začátku 20. století odkoupili ze soukromého vlastnictví dědiců zakladatele Julia Grégra čelní představitelé mladočeské strany, a to pod hlavičkou nově vznikající Pražské akciové tiskárny. Touto obchodní transakcí skončila doba politické nezávislosti deníku, kterou se díky odvaze a rozhodnosti Julia Grégra mohl pyšnit od svého vzniku v roce 1861 a která mu dovolovala zaujmout kritický postoj i vůči Národní straně svobodomyslné a jejím členům. *Národní listy* se s počátkem roku 1910 staly skutečným tiskovým orgánem mladočechů a zcela utichly i dlouholeté spory mezi redakcí a vůdčí osobností strany Karlem Kramářem.

Potřebu získání či vytvoření vlastního denního tisku, který by zrcadlil politickou linii mladočechů, inicioval širší výkonný výbor strany. Zároveň ustanovil přípravný výbor, který se realizací plánu následně zabýval. V zákulisí tohoto rozhodnutí stála vnitřní reorganizace strany uskutečněná před přijetím všeobecného volebního práva v roce 1907 i dosavadní nevydařené pokusy o vydávání vlastního periodika.

Členem přípravného výboru byl kromě předsedy strany Karla Kramáře také advokát Alois Rašín, který se nemalou měrou podílel na získání *Národních listů* z vlastnictví dědiců Julia Grégra, dále inženýr Václav Havel nebo říšský poslanec Jindřich G. Maštálka. Od května 1908 do konce následujícího roku výbor usilovně pracoval na tom, aby se mu podařilo získat pro potřeby své strany deník, který k tomu měl v tehdejší době ty nejlepší předpoklady. V první polovině roku 1910 se aktivita výboru soustředila na realizaci založení Pražské akciové tiskárny, která v následujících letech uskutečnila důkladnou modernizaci celého podniku.

Oproti původnímu záměru nastíněnému v tezích diplomové práce jsem v průběhu bádání přistoupila k určitým obsahovým změnám, zpřesňujícím strukturování práce. Vzhledem k povaze vlastnické změny nebylo možné považovat za počáteční období leden roku 1910. Přeskočili bychom tím více než osmnáctiměsíční přípravnou fází celé transakce. Dále jsem s ohledem na skutečnost, že se složení redakčního personálu s vlastnickou změnou téměř nezměnilo, stejně jako formální struktura novin, zaměřila své bádání především na finanční zákulisí vzniku Pražské akciové tiskárny a na studium dokumentů, které vlastnickou změnu provázely.

Diplomová práce je rozdělena do několika kapitol. V první se věnuji pramenům, ze kterých jsem čerpala podkladové materiály. Největší přínos měly bezesporu dokumenty uchované ve Státním oblastním archivu v Praze, ve fondu Pražská akciová tiskárna, a také v Archivu České národní banky, ve fondech Česká průmyslová banka a Živnostenská banka. Neméně významné byly dobové texty, především Jubilejní sborník, který vyšel v roce 1941 u příležitosti 80 let Národních listů. Přínosná byla také jednotlivá vydání Národních listů, včetně speciálních jubilejních čísel z let 1929 a 1935. Postřehy získané z těchto zdrojů jsem následně doplnila informacemi ze současné literatury a odborných vědeckých prací, které s tématem souvisejí.

Druhá kapitola zachycuje metody výzkumu a Národní listy jako výzkumný problém. Vymezuje stručně analytický přístup, který tato diplomová studie vyžadovala, aby měla smysl a užitek v kontextu minulých i budoucích bádání o tomto deníku.

Třetí kapitola zasazuje Národní listy do kontextu doby ohraničené jejich vycházením. Přibližuje nesnadné podmínky české žurnalistiky v době jejich vzniku způsobené přísnými tiskovými zákony a restrikcemi, věnuje se způsobu získání koncese na vydávání politického deníku a na založení vydavatelského družstva, které Národní listy provázelo v prvním roce jejich života. Následně přešel titul do výhradního majetku Julia Grégra, který z něj vytvořil nejvýznamnější politický deník 2. poloviny 19. století. Velkou měrou tomu napomohl i příchod redaktorů význačných jmen z listu Hlas, se kterým se Národní listy sloučily v roce 1865, a to následkem lidského, politického i profesního sblížení Julia Grégra a Vincence Vávry ve vězeňském zařízení. Další významnou podkapitolou je smrt Julia Grégra, po které drželi po dobu 14 let ochrannou ruku nad titulem jeho dědicové, nejprve vdova Růžena Grégrová a následně nejstarší zakladatelův syn Prokop Grégr. Kapitulu uzavírá stručný pohled na Národní listy v době válečné a meziválečné, a to až do roku 1941, kdy zanikly. Období vlastnické změny ohraničené lety 1910 až 1914, včetně přesahu práce přípravného výboru, se věnuje následující kapitola.

Stěžejní část diplomové práce je obsažena ve čtvrté kapitole, která je uvozena stručným časovým harmonogramem vlastnické změny a následně se podrobněji zabývá činností přípravného výboru. Jeho členové se začali scházet na konci první poloviny roku 1908 a svou prací připravili pevnou půdu pro chystanou obchodní transakci. Dále se v kapitole zaměřuji na obsah konkrétních dokumentů, které vlastnickou změnu umožnily, stejně jako na finanční zákulisí vzniku Pražské akciové tiskárny, včetně průběhu ustavující

valné hromady. Po převzetí Národních listů se nové vedení rozhodlo pro okamžitou modernizaci. Tou prošlo nejen zastaralé tiskárenské zázemí. V areálu dvora v Mariánské ulici, ve které podnik sídlil, vystavěla Pražská akciová tiskárna prostory pro novou obchodní tiskárnu. Finanční podpora nového vlastníka byla natolik významná, že titul existenčně neohrozilo ani období první světové války.

Kapitola se věnuje také přehledu stěhování sídla Národních listů. Během své existence deník několikrát přesídlil nejen svou redakci, ale změnil i působiště administrace, expedice a tiskárny. Až začátkem 80. let 19. století našel pro své potřeby konečnou adresu v Mariánské ulici č. 3. Poslední podkapitolou je pohled na složení redakce, a to nejen v době vlastnické změny. V průběhu času byly totiž Národní listy domovskou půdou řady významných osobností české historie.

1. Prameny a literatura

Tato práce mapuje etapu převzetí deníku Národní listy mladočeskou stranou v čele s Karlem Kramářem z rukou dědiců zakladatele Julia Grégra v roce 1910. Její nedílnou součástí je přiblížení práce přípravného výboru, jehož členové se začali scházet už v první polovině roku 1908. Po uskutečnění vlastnické změny následovala výrazná modernizace podniku i jeho vybavení, která vyvrcholila v roce 1912. Přesah do roku 1914 nabízí srovnání finančních a ekonomických bilancí ze sledovaného období v letech 1910 až 1914.

Nejvýznamnější část podkladového materiálu jsem získala z Archivu České Národní Banky a zejména potom ze Státního oblastního archivu v Praze. V prvním jmenovaném jsem čerpala z fondu České průmyslové banky, finančního ústavu, který velkou měrou přispěl ke vzniku Pražské akciové tiskárny. Ta v zastoupení členů přípravného výboru odkoupila Národní listy od rodiny Julia Grégra a poté se stala na dlouhá desetiletí majitelkou a vydavatelkou nejvýznamnějšího českého deníku na přelomu 19. a 20. století. Důležité materiály nabídl i fond Živnostenské banky, která se stejně jako Pražská úvěrní banka a Záložní ústav v Hradci Králové stala další finanční oporou při realizaci této obchodní transakce.

Stěžejní materiály se mi ale podařilo nalézt ve Státním oblastním archivu, který nabízí poměrně rozsáhlý fond s názvem Pražská akciová tiskárna. Řada z těchto cenných dokumentů se sice týkala období po roce 1914, čímž se pro účely mé práce zúžila nabídka dochovaných materiálů, zbylé dokumenty mi ale dokázaly poskytnout dostatek potřebných informací. Fond dohromady nabízí 28 kartonů a 44 jednotlivých knih. Z tohoto množství jsem podklady týkající se vlastnické změny Národních listů čerpala z 11 kartonů a 7 knih, ze kterých se u čtyř jednalo o rozvahy a bilance z let 1910 až 1914. Tyto informace jsem posléze transformovala i do několika tabulek pro přehlednější a srozumitelnější pochopení finančního zákulisí zkoumaného období.

Dalším významným zdrojem informací byl Jubilejní sborník vydaný k 80. výročí Národních Listů. Obsahuje vzpomínky významných osobností listu, ale i těch, kteří se natolik neproslavili, nicméně jejich svědectví tehdejších poměrů a možností nám výrazným způsobem může pomoci nahlédnout do fungování tehdejší redakce i samotného závodu. Dalšími obsahově zajímavými dobovými texty byly almanach Půl století Národních Listů

vydaný v roce 1911 a brožura Po padesáti letech, která popisuje historii knihtiskárny Eduarda Grégra. Ta byla dlouhé roky domovskou půdou Národních listů.

Řadu podkladového materiálu pro svou práci jsem získala také z jednotlivých vydání Národních listů, zejména pak jubilejního vydání z 21. 12. 1929 o 244 stranách. Zajímavý podkladový materiál nabídl i výtisk vydaný den po formálním předání redakce Národních listů do rukou Karla Kramáře nebo výtisky, které vyšly ve dnech následujících po úmrtí významných osobností Národních listů, dále různé vzpomínkové články a reportáže i jiná významná jubilejní čísla deníku.

Součástí seznamu použité literatury jsou i tištěné dobové publikace týkající se historie české žurnalistiky a významných osobností, které se do ní nesmazatelně zapsaly. Zajímavý materiál nabízí například kniha Život dra. Julia Grégra z pera jeho dlouholetého kolegy Karla Tůmy nebo sedmý díl Československé vlastivědy s podtitulem Písemnictví, ve kterém jsem čerpala zejména z textu Karla Hocha Dějiny novinářství od roku 1860 do doby současné.

Odborné texty a současná literatura, které se týkají tématu, jsem využila především k zasazení deníku do kontextu doby, ve kterém vycházel.

V souvislosti s citacemi dobových materiálů bylo zapotřebí vyřešit otázku některých pravopisných odchylek. V celé diplomové práci je používán název deníku Národní listy podle současné kodifikované jazykové normy, to znamená, že velké je pouze první písmeno prvního slova. Citace dokumentů a dobových pamětí z 2. poloviny 19. století a začátku 20. století, jsou ale ponechané ve své původní podobě, tedy velké první písmeno u prvního i druhé slova názvu.

Kompletní seznam veškerých pramenů, ze kterých jsem informačně čerpala, obsahuje kapitola Použitá literatura v závěru této diplomové práce.

2. Národní listy jako výzkumný problém

Převážná většina studií věnovaných dějinám periodického tisku formuluje své cíle s důrazem na oblast obsahových agend a jejich vývoj. Lze to odvodit prostým nahlédnutím do digitálních depozitářů absolventských prací obhájených v posledních letech na různých vysokých školách České republiky, kde se vyučují mediální studia nebo historiografické obory (historie, literární historie). Ale i podle dalšího orientačního zdroje, jímž je databáze Bibliografie dějin Českých zemí Historického ústavu AV ČR je po soustavnějším hledání prací zaměřených k dějinám žurnalistiky zřejmé, že je analýza mediálních obsahů, případně kontextů jejich působení ve společnosti nejčastější cestou, kterou badatelé volí.¹

Oproti tomu výzkum organizačního zázemí vydávání jednotlivých titulů periodik nebo dokonce dějiny vydavatelských organizací jsou poměrně vzácné. Vyplývá to z nedostatku informačních zdrojů a pramenů, které se v archivech dochovaly pro většinu vydavatelské činnosti vzácně, v lepším případě jsou mezerovité a spíše připomínají torza. Bohužel toto posunutí pozornosti se týká i opravdu významných vydavatelských domů. Příkladem mohou být dějiny agrárního tisku.² Ani tisk mladočeské strany, pozdějších národních demokratů, s Národními listy v čele na tom není o moc lépe. Tato situace byla v moderní historiografii zřetelně naznačena při výročí úmrtí Julia Grégra na sympoziu v roce 1996.³ O to cennější jsou jednotlivé výzkumy, které se na zázemí vydávání denního tisku a časopisů zaměřují a opírají se o důkladné studium archivních pramenů. V případě absolventských prací Fakulty sociálních věd to bývají často studentští autoři, které k tomu systematicky díky své znalosti zdrojů vede docentka Barbara Köpplová.

Tyto studie jsou zpracovávány metodou historiografické analýzy archivních pramenů institucionální povahy (redakční a vydavatelské archivy, pokud se dochovaly) i soukromého charakteru (korespondence), tištěných edic vzpomínek novinářů, výročních zpráv podniků apod. Takový vzor metodického přístupu byl zvolen i pro tento diplomový úkol. Je efektivní z hlediska historického poznání a přináší konkrétní informace a fakta.

¹ Bibliografie dějin Českých zemí Bibliografie dějin Českých zemí [online]. Dostupné z: <http://biblio.hiu.cas.cz/>.

² Povzdech Jaroslava Rokoského o absenci dějin Noviny, vydavatelského družstva agrární strany 1897 až 1945, po 1948 i v exilu (zdroj: ROKOSKÝ, J. K dějinám Noviny, tiskařského a vydavatelského družstva, 2001, str. 17 - 33).

³ Příspěvky ve sborníku Bratři Grégrové a česká společnost v druhé polovině 19. století, vyd. Eduard Grégra a syn s Historickým ústavem AV ČR, Praha 1997.

V našem případě bylo definováno časové období, v němž po dlouhých letech soukromého personálního držení Národních listů jejich zakladatelem a posléze jeho dědici došlo k zásadní proměně vlastnické vazby. Takto byla vymezena a ohraničena událost změny. K tomu se vzácně dochovaly podrobné archivní prameny. Jejich historická analýza byla náročná, bylo nutné vytvořit časové posloupnosti mezi jednotlivými dokumenty tak, aby z nich bylo možné abstrahovat fáze změny a sestavit její celkový časový popis a obraz s co možná nejvyšší mírou faktické podrobnosti v kvantifikačních údajích a aktérech události. Výsledkem by měla být zaplněná dílčí, ale podstatná, mezera v poznání vydavatelského organizačně finančního zázemí Národních listů vycházejících osmdesát let. Pro úplnost je potřeba podotknout, že tato změna v majitelské držbě byla po převzetí Národních listů Juliem Grégrem v první polovině 60. let 19. století od vydavatelského družstva jejich prvních vlastníků a po dědickém řízení po jeho smrti v roce 1896 teprve třetí. Pokus přivést Julia Grégra k prodeji listu již za jeho života, k čemuž ho nabádal člen jeho redakce Gustav Eim zhruba mezi lety 1893 – 1895 s cílem zajistit je francouzským nebo anglickým kapitálem tak, aby měly i nadále prostor pro český nacionální program, nebyl úspěšný a kromě osobní korespondence není toto intermezzo vlastnických změn doložitelné.⁴

⁴ SEKERA, M. Gustav Eim, novinář a politik, 1992, str. 135 – 136.

3. Národní listy v kontextu doby 1861 – 1941

Se vznikem deníku Národní listy se dostáváme do druhé poloviny 19. století. Tedy do období, ve kterém řada evropských národů bojovala za své sebeurčení a dosavadní stabilita starého kontinentu se otřásala v základech. Zvláště významným milníkem byly události revolučních let 1848-1849. Následující roky byly ve znamení „*prudkého jara svobody*“,“⁵ které poznamenalo i země Koruny české. Elita národa vycítila vhodný čas pro velké změny. Zejména odstranění cenzury a zavedení svobody tisku k 15. březnu 1848 způsobilo, že se v novinách začala objevovat politická témata a v relativně krátké době vzniklo velké množství časopisů a novin. Jejich existence ale neměla dlouhého trvání.⁶ V roce 1851 vlastenecké snahy na celou jednu dekádu výrazně utlumil nástup Bachova absolutismu.

Situace v 50. letech 19. století nebyla tedy pro český, zejména politický tisk vůbec příznivá. Česká opozice neměla vzhledem k řadě vydaných patentů, zákonů a nařízení téměř žádnou možnost projevit veřejně svůj nesouhlas s politikou vídeňské vlády. Těžkou ranou pro český politický tisk byl tiskový zákon ze 13. března 1849⁷. Vláda si tímto opatřením vybudovala postavení, které díky ustanovení kaucí⁸ znemožnilo většině novin a časopisů nadále vycházet. A na vznik nových periodik nemohlo být při tehdejších poměrech ani pomyslení. Situace se ale nadále zhoršovala a další překážky pro vydávání politicky motivovaných novin a časopisů přinesl nový tiskový zákon z 27. května 1852.

Další komplikaci pro český opoziční tisk znamenalo zavedení novinářského kolku k 27. říjnu roku 1857⁹. Kombinace všech těchto nařízení de facto znemožňovala jakékoli pokusy o vydávání českého politického tisku. Přesto se významné české osobnosti v čele s Františkem Palackým a Františkem Ladislavem Riegerem ke konci 50. let nevzdávaly a pokoušely se o získání licence na vydávání českého politického tisku. O jejich nejvýznamnějším pokusu v podobě Memoranda se více rozepisují v následující kapitole.

⁵ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 13.

⁶ SEKERA, M. Das Tschechische Pressewesen, 2006, str. 1980.

⁷ VOLF, J. Dějiny novin a časopisů do roku 1848, 1933, str. 434.

⁸ Ve městech s více než 60.000 obyvateli to u listu vycházejícího častěji než třikrát týdně bylo 10.000 zl, u listu vydávaného třikrát týdně 5.000 zl a u listu vycházejícího méně než třikrát týdně 3.000 zl (zdroj: VOLF, J. Dějiny novin a časopisů do roku 1848, 1933, str. 434).

⁹ VOLF J. Dějiny novin a časopisů do roku 1848, 1933, str. 434.

Až na konci padesátých let 19. století se tiskové poměry začaly znovu uvolňovat.

Karel Hoch v sedmém svazku Československé vlastivědy doplňuje srovnání s evropskou žurnalistikou, která měla v polovině 19. století už poměrně bohatou minulost, zatímco ta česká se teprve začínala rozvíjet: „*S holýma rukama, bez tradice, bez zkušenosti, z ničeho. Obnovený absolutismus udusil veřejného ducha, tak že po deset let nebylo diskuse, výměny myšlenek, akce a reakce. Technicky i myšlenkově všecko tedy bylo v počátcích.*“¹⁰ Rok 1860 tak můžeme svým způsobem považovat za skutečný počátek českého politického tisku.

3.1 Podmínky vzniku Národních listů

Bylo zřejmé, že bez denního politického listu, který by sloužil vlasteneckým účelům a stal by se tak základním nástrojem k propojení všech vrstev národa, se český lid při prosazování svých práv neobjede. Krušné časy z poloviny 19. století se tak staly ideální dobou pro vznik Národních listů.¹¹

V září roku 1860 se v čítárně knihovny Vojty Náprstka v domě U Halánků sešly významné osobnosti české společnosti, jmenovitě hostitel Vojta Náprstek, František Palacký, František Ladislav Rieger, František Šimáček, Jan Evangelista Purkyně, Eduard Grégr, Emanuel Tonner a kníže Rudolf Thurn-Taxis. Hlavním cílem jejich setkání byl výběr vydavatele nového politického listu.¹² Volba to musela být pečlivá, protože řada významných mužů byla v té době vzhledem ke svým vlasteneckým názorům v nelibosti vídeňské vlády a vytoužené novinářské koncese by se tak s největší pravděpodobností tyto osobnosti nedočkaly.¹³ Byl to profesor Tonner, kdo jako první vyslovil jméno bratra Eduarda Grégra a svého přítele¹⁴ Julia. Tehdy devětadvacetiletého muže, společenským kruhům dosud neznámého, který pracoval jako koncipient v advokátní kanceláři doktora Pulkrábka ve Frýdlantu.¹⁵

Mladý Julius Grégr se chopil příležitosti a 19. září 1860 podal žádost o novinářskou

¹⁰ HOCH, K. Dějiny novinářství od r. 1860 do současnosti, 1933, str. 437.

¹¹ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 13.

¹² BERÁNKOVÁ, M. Dějiny české žurnalistiky, I. díl, 1981, str. 155.

¹³ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 13.

¹⁴ TŮMA, K. Život dra. J. Grégra, slavného obránce svobody české, 1896, str. 32.

¹⁵ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 17.

koncesi. C. k. místodržitelství v českých zemích ji následně postoupilo Okresnímu úřadu ve Frýdlantu, který se k žádosti vyjádřil kladně. České místodržitelství ale mělo i jiné zdroje informací, ve kterých se vyskytovalo jméno Františka Ladislava Riegera a které varovaly před různými machinacemi se žádanou novinářskou koncesí. Policejní ministerstvo ve Vídni však i přes negativní vyjádření, že „není radno žádanou koncesi udělit“ žádost 8. listopadu 1860 přijalo¹⁶ a udělilo Juliu Grégrovi novinářskou koncesi pro deník Národní listy. O týden později, 15. listopadu obdržel Grégr povolení k vydávání českého politického listu, na které skupina kolem Riegra a Palackého tak dlouho čekala. Získanou novinářskou koncesi Julius Grégr od samotného začátku nepovažoval za soukromé vlastnictví: „... pokládal jsem obdrženou koncesi za společnou věc národní, postoupiv ji do společného majetku vlasteneckému družstvu.“¹⁷

Osobně se se členy vydavatelského družstva v čele s Palackým a Riegerem setkal Julius Grégr 24. listopadu 1860, na další ze schůzek týkajících se založení nového deníku. „Když přišel Dr. Julius Grégr se svým bratrem a v průvodu Tonnerově, a přinesl koncesní listinu, všichni byli překvapeni nejen skvělým, reprezentativním zjevem vysokého, štíhlého muže, ale i jeho vážností a rozvahou, pozoruhodnou při jeho poměrně mladém věku.“¹⁸ V následujících pěti týdnech čekalo na přítomné v době Vánoc pracovní nasazení a získávání finančních prostředků v takové míře, aby mohly Národní listy vyjít už 1. ledna následujícího roku, a to včetně programu Národních listů na titulní straně, který lze v kontextu doby považovat za programové prohlášení českého národa.

Po získání koncese sehnalo vydavatelské družstvo peníze potřebné na žádanou kauci. „Podle deníku J. Grégra z vězení v r. 1862 činila kauce 10 500 zlatých a složili ji: Palacký 1050 zl, Purkyně 1050 zl, Rieger 2100 zl, Řezáč 3150 zl, Pšross 1050 zl, Hanke 1050 zl a Šimek 1050 zl.“¹⁹ O složení kauce se ve svém článku *Národní Listy pod policejním dozorem* v jubilejním vydání z 21. 12. 1929 zmiňuje i redaktor Josef Vejvara, který pečlivě studoval policejní a úřední záznamy z doby vzniku listu: „Následuje seznam cenných papírů, složených jako kauce pro časopis *Národní Listy* ze dne 24. prosince 1860. Bylo celkem 51 kusů v ceně 10.500 zl. 20 kr. složeno u zemské hlavní pokladny. Mezi

¹⁶ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 75, jubilejní vydání, 15. 12. 1935, str. 11.

¹⁷ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 25, 1. 1. 1886, str. 3.

¹⁸ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 17.

¹⁹ BERÁNKOVÁ, M. Dějiny české žurnalistiky, I. díl, 1981, str. 155.

*cennými papíry byla národní půjčka, státní losy, hypoteční dlužní úpisy.*²⁰

Vydavatelské družstvo poskytlo také peníze potřebné pro tisk, pronájem místností a platy redaktorů. O investičních záležitostech a financování nově vzniklého podniku se nedochovala žádná písemná dohoda, s největší pravděpodobností ani nic podobného nevzniklo. Podobně jako neexistuje žádný zápis o tom, jakými politickými směrnicemi se bude list řídit, což vedlo k pozdějším vážným rozporům mezi Juliem Grégrem a zakladatelským družstvem v čele s Palackým a Riegerem, které vyvrcholily rozdělením Národní strany na mladočechy a staročechy a vznikem samostatné Národní strany svobodomyšlné v roce 1874.

Rozpory byly způsobené zejména rozdílnými názory na politickou linii Národních listů. Podle Julia Grégra, stejně jako podle ostatních členů redakce,²¹ měly Národní listy hájit zájmy českého národa, tedy většiny poslanců na říšském sněmu ve Vídni. Čelní představitelé Národní strany ale byli přesvědčeni, že by se měl deník řídit politickými názory zástupců vedení strany.²² I přes rozdílné koncepce v souvislosti s vedením listu se ale všichni shodovali v základní myšlence, že Národní listy nejsou jen politickým, ale také kulturním programem národa. Deník s sebou nesl břemeno velkých očekávání ze strany čtenářů. Nový politický titul nechtěl jen slepě informovat, jeho cílem bylo společnost také tvarovat. Stálý dopisovatel Národních listů Josef Friedl²³ v Jubilejním sborníku z roku 1941 vyzdvihuje úzkou propojenost deníku s osudem národa. Národní listy podle něj *„nejsou jen zrcadlem doby, ale jsou dokumentem, mluvčím generací. Na službě národu byly Národní Listy vybudovány!*²⁴

Národní listy byly od počátku titulem čistě politickým. Jejich hodnota byla obsažena ve člancích, které vznikaly rukou významných osobností českého národa. Ani mladý Julius Grégr se ale nenechal zastínit velkými jmény a získal pro své radikální názory dostatek prostoru. Po letech útisku se *„vše dlouho násilně zadržované dere na rty,*²⁵ a tak není divu, že ohlasy čtenářské obce byly veliké.

²⁰ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 5. příloha, 21. 12. 1929, str. 1.

²¹ Členy první redakce Národních listů byli vedle dr. Julia Grégra také František Šimáček, prof. Jiljí Vratislav Jahn, dr. Edvard Grégr, Vítězslav Hálek, prof. František Věnceslav Jeřábek, dr. Jan Jeřábek, dr. Vavřinec Svátek a Josef Leopold Zvonař (zdroj NÁRODNÍ LISTY. Ročník 25, 1. 1. 1886, str. 3).

²² HOCH, K. Dějiny novinářství od r. 1860 do současnosti, 1933, str. 453.

²³ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 10.

²⁴ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 16.

²⁵ HOCH, K. Dějiny novinářství od r. 1860 do současnosti, 1933, str. 455.

Julius Grégr ovšem nebyl první, komu se podařilo novinářskou koncesi na počátku 60. let 19. století získat. O několik měsíců ho předběhl Alois Krása se svým listem Čas. Na první pohled bylo překvapující, že po tolika letech marných snah Vídeň najednou povolila novinářskou koncesi na vydávání českého politického listu hned dvakrát za sebou v relativně krátké době. Do té doby byli totiž všichni zájemci z přelomu 50. a 60. let, kteří žádali Vídeň o takové povolení, jednomyslně odmítnuti. Neuspělo dokonce ani pověstné Memorandum, které podepsalo 12 významných osobností²⁶ a František Ladislav Rieger ho 18. června 1860 osobně při audienci předložil císaři. Autoři Memoranda pevně věřili, že tak významný počín ve formě kolektivního díla významných osobností národa vídeňská vláda nemůže jen tak přejít. Memorandum totiž kromě žádosti o vydávání politického listu obsahovalo také obsáhlý spis, který „opatrně, ale důstojně promlouvá o politických požadavcích českého národa.“²⁷ Riegrovo Memorandum například souhrnně popisovalo útlak národa, ať už kulturní nebo politický. Pozastavovalo se například nad tím, že jiné, i méně vzdělané národy, disponovaly vlastním politickým nezávislým listem, zatímco československý národ o 7 milionech lidí neměl ani jeden. Staré deníky byly potlačeny a získat koncesi pro nový se nedařilo.²⁸ Vláda ale ani tentokrát nepolevila ve své neústupnosti. Memorandum se neseťkalo s přijetím a souhlasným stanoviskem ze strany vládnoucí vrstvy.

Získání žádaného povolení pro český politický tisk ale bylo, jak už je z textu výše zřejmé, otázkou času. Vláda ve Vídni brzy pochopila, že striktně odmítavý postoj není dlouhodobě udržitelný a dřív nebo později bude muset českému národu politicky zaměřený novinový titul povolit. Zřejmě ze strachu, aby jeden list nezískal příliš významný vliv, rozhodla se vláda v roce 1860 udělit dvě novinářské koncese pro dva politické tituly. Hlavním cílem takového jednání byla zřejmě snaha rozdvojit politické úsilí českého národa a od samotného počátku vytvořit konkurenční prostředí. První koncese byla udělena 10. července 1860 na deník Čas, jehož první číslo vyšlo pod vedením Aloise Krásy 2. října 1860, druhou získal Julius Grégr pro deník Národní listy, které poprvé vyšly 1. ledna 1861.²⁹

²⁶ Memorandum podepsali: Palacký, Purkyně, Rieger, Brauner, cukrovarník Macháček, kníže Thurn a Taxis, kněz P. Řezáč a jiní (zdroj HOCH, K. Dějiny novinářství od r. 1860 do současnosti, 1933, str. 451).

²⁷ HOCH, K. Dějiny novinářství od r. 1860 do současnosti, 1933, str. 451.

²⁸ BERÁNKOVÁ, M. Dějiny české žurnalistiky, I. díl, 1981, str. 150.

²⁹ BERÁNKOVÁ, M. Dějiny české žurnalistiky, I. díl, 1981, str. 150 – 151.

3.2 Národní listy majetkem Julia Grégra

V době Rakouského císařství se ryze české Národní listy už od počátku musely potýkat s řadou překážek. Například s neustálým policejním dohledem a následnými sankcemi. Skutečnost, že byl deník trnem v oku tehdejšími úřadům, potvrzuje i policejní hlášení z konce roku 1861, které charakterizuje Národní listy následujícím způsobem: „*List má ve své nijak na bezvýznamné straně (národní) rozhodující vliv a je pochoutkou nevzdělaného českého sedláka, jemuž se líbí sprosté útoky na vše, co je německé, i výtky nepopulárnímu úřednictvu. Tendence je nesporně federalistická.*“³⁰

Národní listy měly od samotného počátku také velké finanční problémy. Ty byly dalším pramenem neshod mezi zakladatelským družstvem a Juliem Grégrem.³¹ První rok Národních listů končil hospodářsky velmi neutěšeně. Náklad přes 4100 výtisků nebyl špatný, ale nestačil.³² Hlavním důvodem záporné bilance byla absence inzerce, která by obstarávala finanční příjem. Svůj díl ale sehrála i nedostatečná administrace.³³ Některým členům vlasteneckého družstva se navíc zdály být Národní listy příliš pokrokové.

Pasivní bilance, kterou předložil dozorce nad hospodářstvím podniku, definitivně vylekala většinu vydavatelského družstva, které se rozhodlo situaci okamžitě řešit. Deficit činil za necelý rok 32.000 zl. Dr. Juliovi Grégrovi bylo nepřímě vytýkáno, že se dostatečně nestará o prosperitu listu. Výčítkám se nevyhнул ani administrátor, kterým byl za dvacet zlatých měsíčně manžel Boženy Němcové, finanční komisař v penzi Josef Němec. Členové družstva ho nařkli, že dostatečně nerozumí administraci, čímž škodí listu. Julius Grégr těžce nesl pochyby o tom, že se Národní listy udrží dlouhodobě při životě. Na jedné ze schůzí proto družstvu navrhl konkrétní řešení.³⁴ Vlastními slovy na převzetí listu vzpomíná Julius Grégr v novoročním vydání Národních listů z roku 1886: „*Nemaje důvěry ve zdar listu při tehdejší organisaci a nemaje beztoho hned s počátku úmyslu věnovati se trvale žurnalistice, položil jsem ve schůzi družstva určitou alternativu: buď se mi odevzdá list v plné, neobmezené vlastnictví, abych mohl řídit i administraci a působiti k ekonomickému*

³⁰ HOCH, K. Dějiny novinářství od r. 1860 do současnosti, 1933, str. 453.

³¹ BERÁNKOVÁ, M. Hlas. Vznik, vývoj a politické zaměření, 1970, str. 38.

³² NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 2.

³³ HOCH, K. Dějiny novinářství od r. 1860 do současnosti, 1933, str. 455.

³⁴ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 22.

*rozkvětu listu, anebo postoupím vydavatelskou a redaktorskou koncesi a svůj podíl na společném majetku družstvu a vystoupím z listu. Když jsem k vyzvání pana Palackého se byl uvolil převzít i vzešlý dluh, přistoupili spolumajitelé listu ochotně a v patrném rozradostnění k přednímu mému návrhu, a tak stal jsem se samojediným vlastníkem Národních Listů, ač bylo dováženo převzít za 32 000 zl. podnik tak silně pasivní.*³⁵

Ani tento moment není dochovaný v písemné formě, vše zřejmě proběhlo ústní dohodou. Stejně jako vytyčení linie dalšího směřování listu. Každá strana však tuto dohodu líčí jinak. František Ladislav Rieger žádal po Grégrovi závazek, že list zůstane věrný Františku Palackému i jemu. Julius Grégr a Karel Tůma ale trvali na tom, že list bude vždy věrný národnímu programu. Později, když propukly neshody, domluvili se Grégr s Riegerem, že se Národní listy budou vždy řídit podle usnesení většiny poslaneckého klubu a že v redakci bude dosazen výbor ze zástupců národní strany, který by list řídil v dohodě s redakcí. Výbor ale nikdy ani nezačal fungovat, a tak z dohody sešlo.³⁶

O pasivní bilanci prvního roku vydávání Národních listů se v pamětech své rodiny zmiňuje i Eduard Grégr, vnuk Eduarda Grégra, spoluzakladatele listu. *„Po necelém roce skončilo hospodaření nového listu schodkem 32 000 zlatých. Vinu na tom měla také skutečnost, že Národní listy téměř neměly inzertní agendu, která tvořila hospodářskou základnu každého listu. Co teď? Nikdo si nevěděl rady. Julius řídil pouze redakci a na hospodářskou stránku podniku neměl vliv. Byl však přesvědčen, že kdyby mohl řídit a organizovat všechny složky listu, politické i hospodářské, že by jej vyvedl z finančních nesnází. Učinil tento návrh v družstvu. Na dotaz Palackého kdo bude ručit za dluhy podniku, Julius prohlásil, že převezme dluh 32 000 zlatých a případně další schodky s podmínkou, že mu družstvo odevzdá Národní listy do plného vlastnictví. Tak se stal Julius Grégr na konci roku 1861 – ani ne rok po založení – majitelem Národních listů.*“ Tato majetková změna ale podle Eduarda Grégra neměla prozatím žádný vliv ani na politický směr listu, ani na složení spolupracovníků. Až v době, kdy vzplanuly boje staročechů s mladočechy, nabyla majitelská otázka Národních listů podstatné důležitosti.³⁷

Vzhledem k těmto okolnostem tedy není žádným překvapením, že srdečný poměr, jaký byl na samotném počátku mezi zakladateli listu a Grégrem, doznal po získání deníku

³⁵ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 25, 1. 1. 1886, str. 3.

³⁶ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 2.

³⁷ GRÉGR, E. Historie rodiny, 1996, str. 37.

do Grégrova výhradního vlastnictví značného ochlazení. To mělo ozvěnu i v redakci. Po roce se z ní rozhodl odejít jeden z členů zakladatelského družstva a ctitel Palackého a Riegra František Šimáček.³⁸ Julius Grégr měl naopak nyní volné ruce, a tak si mohl přizvat ke spolupráci, koho uznal za vhodného. Dobrý výběr spolupracovníků byl v následujících letech silnou stránkou Národních listů a významně se podílel na jejich budoucím věhlasu.

Julius Grégr se náhle ocitl před náročným úkolem. V popředí české politiky stáli doposud zástupci staročeského konzervatismu, kteří udržovali styky se šlechtou. V ostrém názorovém rozporu se proti nim najednou objevil „*nový ideál demokratického liberála*“, který si potřeboval získat českou veřejnost na svou stranu.³⁹ Grégr se ovšem představil jako schopný stratég a velmi dobrý hospodář.⁴⁰ Nově vzniklou situaci ustál a pod jeho vedením se z Národních listů stal nejvýznamnější deník 2. poloviny 19. století. Z politického i technického hlediska listu zajistil „*nepopiratelné prvenství*“ na několik dekád.⁴¹ Po převzetí do soukromého vlastnictví Julia Grégra se viditelně pozvedla také obsahová kvalita listu. Změnu zaznamenala i grafická stránka a struktura novin. „*Jednotlivé rubriky začaly být pečlivě profilovány (a graficky diferencovány), kromě domácího i zahraničního politického zpravodajství a publicistiky přinášely Národní listy stále více a ve stále vyšší kvalitě také nejrůznější společenské, kulturní, vědecké, hospodářské i servisní články.*“⁴²

Nemalou zásluhu měla na oblibě listu i skutečnost, že se Julius Grégr nebál rizik a při vyjadřování svých názorů oponoval i významným osobnostem a dobovým autoritám. Svá stanoviska se Julius Grégr neostýchal veřejně projevovat už při vydání první čísla Národních listů. V otevřeném listu školnímu radovi, knězi Mareschovi vytýkal „*germanisační činnost proti českému školství*“ a vyzval ho, aby odstoupil. Článek Grégrovi vynesl žalobu za urážku na cti. Julius Grégr se ale nenechal umlčet a už v únoru

³⁸ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 22.

³⁹ ROZBROJOVÁ, M. Boj o pravost rukopisů královéhradeckého a zelenohorského na stránkách časopisu Athenaeum a v Národních listech, 2010, str. 65.

⁴⁰ Pod vlastním vedením dokázal Julius Grégr Národní listy natolik upevnit, že se v roce 1883 jejich náklad vyšplhal až k počtu 9700 výtisků. Grégr ustál i počáteční finanční problémy a v roce 1867 dosahoval deník zisku více než 15.000 zlatých (zdroj: SEKERA, M. Das Tschechische Pressewesen, 2006, str. 1993).

⁴¹ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 13.

⁴² NEPRAŠOVÁ, V. Tiskový proces Julia Grégra jako mediální událost, 2011, str. 32.

opěvovaly Národní listy vítězství italského vlasteneckého vůdce Giuseppe Garibaldiho nad Ferdinandem Bourbonským, za což si deník od místodržitelství vysloužil k 19. únoru 1961 první výstrahu.⁴³

Ani Národní listy se tak už od začátku své existence nevyhnuly pokutám a vězňením svých redaktorů.⁴⁴ Julius Grégr byl souzen během prvních let vycházení deníku hned dvakrát. Poprvé se 4. června 1862 před tříčlenným senátem „*pro útoky na vládu zodpovídal ze zločinu rušení veřejného pokoje a z přečinu pobuřování (proti ministru Schmerlingovi)*.“ Státní návladní zprvu dokonce navrhoval velmi přísný trest dvouletého žaláře, propadnutí finanční částky 2000 zl z kauce, odebráním akademického titulu a vyloučením z redaktorství časopisů. Takový postih se zdál příliš přísný i knězi Mareschovi, který se zpočátku připojil k žalobě, ale svou účast v procesu z tohoto důvodu následně odvolal. Původní rozsudek 4 měsíců vězení a ztráty 1800 zl z kauce nakonec senát ještě zpřísnil na 10 měsíců žaláře a ztrátu 3000 zl. Svůj trest Grégr nastoupil 27. října 1862. Tímto procesem se v českých zemích jméno Julia Grégra významně proslavilo a zpopularizovalo se i jeho heslo: „*Raději žalář a okovy než volnost otroka*.“ Lidé dokonce pořádali demonstrace proti jeho uvěznění a ve veřejných sbírkách získávali peníze k doplacení propadlé kauce.⁴⁵

Podle Ladislava Zevlouna-Tůmy, který v redakci Národních listů strávil stejně jako jeho otec Karel Tůma dlouhou řadu let (1900⁴⁶ - 1933⁴⁷), bylo první desetiletí tím nejtěžším obdobím deníku. Mnoho lidí bylo uvězněno, včetně již zmíněného Julia Grégra a jeho bratra Eduarda. Na pokutách v prvních 10 letech zaplatily Národní listy 17 480 zlatých. Několikrát musel také deník sáhnout k substitučním listům, první dočasné zastavení vydávání trvalo čtvrt roku, a to od 1. 5. do 31. 7. roku 1867. Vydávány byly v té době náhradní Národní noviny, než byly Národní listy rozhodnutím příslušných úřadů opětovně uvolněné. Pozastavení se Národní listy dočkaly v následujících letech ještě několikrát.⁴⁸

⁴³ HOCH, K. Dějiny novinářství od r. 1860 do současnosti, 1933, str. 455.

⁴⁴ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 13-14.

⁴⁵ HOCH, K. Dějiny novinářství od r. 1860 do současnosti, 1933, str. 455.

⁴⁶ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 73.

⁴⁷ Ladislav Tůma životopis | Databáze knih. *Knihy | Databáze knih* [online]. Copyright © 2008 [cit. 27. 12. 2017]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/ladislav-tuma-31907>.

⁴⁸ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 24.

V prvním desetiletí se odehrála ještě jedna velmi důležitá událost, která měla na historii a následné směřování Národních listů významný vliv. Při svém druhém pobytu ve vězení na konci roku 1862 se Julius Grégr odsouzený za útok na rakouského ministra Antona von Schmerlinga setkává s Vincencem Vávrou Haštalským, který byl také odsouzený za tiskové delikty, konkrétně za článek venkovského kněze z Moravy v deníku Hlas. Čtyřměsíční trest si Vávra vysloužil za to, že nechtěl prozradit identitu českého kněze a vzal odpovědnost za článek na sebe.⁴⁹ S vydavatelem listu Hlas, který začal vycházet 1. ledna 1862, strávil Julius Grégr hodně času, zejména při společných procházkách po vězeňském dvoře. Oba novináři během nich hodně diskutovali, zvláště o aktuálních politických otázkách. Názorově si byli blízcí, zejména ve vztahu k české šlechtě, ke které cítili odpor, a současně oba obdivně vzhlíželi k polskému povstání.⁵⁰

Vávra se s Grégrem shodoval také v tom, že by česká politika měla být pro Vídeň viditelnější. Oba se domnívali, že politické reprezentaci českých zemí chybí určitá míra samostatnosti a zejména pak ráznost a rozhodnost. Výsledkem jejich společně stráveného času bylo rozhodnutí, že nebudou třístit síly a své deníky sloučí v jeden mnohem silnější. Národní listy měly v té době téměř 4000 odběratelů, Hlas jich měl něco přes 2000.⁵¹ K jejich sloučení došlo 15. června 1865 a toto spojení lze považovat za jednu z nejvýznamnějších událostí tehdejší žurnalistiky.

Redakci Národních listů svým přechodem z Hlasu posílila významná novinářská jména, mezi nimiž nechyběl dr. Karel Sladkovský, Jan Neruda, Josef Barák a bratři Vincenc a Emanuel Vávrovi.⁵² Příchod těchto i dalších redaktorů znamenal nevídaný přínos jak po stránce novinářské, tak i z pohledu politického směřování. A to nejen samotného listu, ale i českého lidu, pro který byly Národní listy předním společenským žurnálem.⁵³

⁴⁹ TŮMA, K. Život dra. J. Grégra, slavného obránce svobody české, 1896, str. 164.

⁵⁰ Grégrovi s Vávrou vadil úzký vztah čelních představitelů Národní strany Františka Palackého a Františka Ladislava Riegra k historické šlechtě i jejich odmítavý postoj k polskému povstání. Právě to byl rozhodující argument pro spojení obou deníků (zdroj: BERÁNKOVÁ, M. Dějiny české žurnalistiky, I. díl, 1981, str. 154).

⁵¹ TŮMA, K. Život dra. J. Grégra, slavného obránce svobody české, 1896, str. 168.

⁵² NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 23.

⁵³ BERÁNKOVÁ, M. Dějiny české žurnalistiky, I. díl, 1981, str. 154.

3.2 Po smrti Julia Grégra

Smrtí zakladatele Národních listů Julia Grégra v roce 1896 se uzavírá jejich významná kapitola. Grégr považoval deník za své životní dílo, v jeho čele stál téměř 36 let. Je tedy pochopitelné, že mu záleželo i na dalším osudu Národních listů. Pravděpodobně i vzhledem k tomu, že už dva roky před svou smrtí musel ze zdravotních důvodů⁵⁴ omezovat své aktivity, sepsal podrobnou závěť. Mimo jiné obsahovala instrukce, aby se po jeho smrti ujalo vedení listu „*redakční direktorium*.“⁵⁵ To následně, na základě informací obsažených v závěti, požádalo odpovědného redaktora Josefa Anýže,⁵⁶ aby zůstal v čele redakce jako její vedoucí a redakční rada se nadále scházela jen u významnějších rozhodnutí.⁵⁷ Vydavatelkou se pro následující čtyři roky stala manželka zesnulého zakladatele Růžena Grégrová.⁵⁸ Po její smrt v srpnu roku 1900⁵⁹ vydával Národní listy nejstarší syn Julia Grégra z prvního manželství, MUC. Prokop Grégr, který se už v předcházejícím roce stal ředitelem deníku.⁶⁰ A to na základě rozhodnutí redakční rady, podle které bylo spravedlivé, aby se na vedení listu podílel. Stejně tak rozhodla i v případě zeťů Julia Grégra, kteří také patřili k dědicům rodiny. „*A tak vedení listu postoupeno Anýžovi, Prokopu Grégrovi a ředitelství, v němž byli Dr. Groš, prof. Novotný a Dr. Lad. Procházka.*“⁶¹

Prokop Grégr, který doposud studoval na přání otce medicínu, se konečně dostal k oboru, který mu Julius dlouhodobě zakazoval. Zcela odlišný pohled na Prokopovu budoucnost a živobytí dokonce na čas ochladil jejich vzájemné vztahy. Smrtí Julia Grégra

⁵⁴ Julia Grégra už od roku 1893 trápilo kornatění cév. Léčba však nepomáhala a nemoc se rychle rozvíjela. Brzy zasahovala nejen zrak, ale i jiná nervová spojení v těle. A to natolik, že se Julius Grégr na radu lékařů odstěhoval z Prahy a pobýval v Libšicích, v zakoupeném tichém hospodářství Dol.(NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 69).

⁵⁵ V redakční radě zasedali Josef Anýž, Dr. Servác Heller, Josef V. Kalaš, Vilém Ryba, Karel Tůma a Gustav Eim. Ten však zemřel krátce po Juliu Grégrovi a jeho místo následně obsadil Josef Kuffner. Josef Anýž byl zároveň také poručníkem nezletilých dětí z druhého Grégrova manželství (zdroj: NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 73).

⁵⁶ Josef Anýž byl součástí redakce Národních listů od listopadu 1883 do června 1912 (zdroj: NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 175).

⁵⁷ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 69.

⁵⁸ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 175.

⁵⁹ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 40, 24. 8. 1900, str. 1.

⁶⁰ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 66, 19. 12. 1926, str. 2.

⁶¹ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 73.

ale v životě jeho nejstaršího syna nastal velký zvrat. Odešel ze svých studií a začal se věnovat tomu, po čem tak dlouho toužil. Prokopův radikální zápal byl pro vedení Národních listů čerstvou krví. Svě politické názory si utřbil už při svých studiích na medicíně, během kterých zároveň navázal přátelské styky s Aloisem Rašínem a dalšími významnými osobnostmi české společnosti. Pro své polické názory ale nenacházel v redakci velké pochopení. Výjimku tvořil snad jen známý radikál Karel Tůma, blízký spolupracovník jeho otce. Se svými stanovisky nepochodil ani u výboru Národní strany svobodomyslné, jehož byl členem. Postupem času tak stále více přibývalo rozepří mezi Národními listy a vedením strany. Šéfredaktor Josef Anýž se sice snažil obě strany usmířit a vyřešit jejich spory, ale jeho snahy byly marné.⁶² Na rozuzlení této zápletky si všichni museli ještě několik let počkat.

Až 14 let po smrti zakladatele, v roce 1910, odkoupil Národní listy od dědiců Julia Grégra pro nově vznikající Pražskou akciovou tiskárnu přípravný výbor v čele s Karlem Kramářem. K prodeji listu rodinu dost možná pohnuly i finanční těžkosti a štedrá nabídka ze strany politiků.⁶³ Ať už bylo důvodem pro takové rozhodnutí cokoli, Národní listy se díky této obchodní transakci staly oficiálním orgánem Národní strany svobodomyslné. Zároveň se tím i vyplnilo přání Julia Grégra, které obsahovala již zmiňovaná závěť, aby v případě majetkového převodu prodali jeho dědicové Národní listy „*sboru mužů, jichž jména a postavení v národě skýtají mravní záruku, že Národní listy vždy budou vedeny v duchu národním a svobodomyslném.*“⁶⁴

O této vlastnické změně, včetně přípravných prací, které jí předcházely, ohraničené lety 1910 až 1914 se šířeji rozepisují v kapitole 4.

3.4 Válečné a meziválečné období

Následující válečné roky nebyly jednoduchým obdobím pro celou českou žurnalistiku. Rozvoj a svobodu médií brzdila striktní cenzura, která byla vyhlášena v létě roku 1914. Redakcím nařizovala vídeňská vláda publikovat a vydávat za vlastní články, které jim dodávaly příslušné úřady. Od roku 1913 do konce války zaniklo z více než 1900

⁶² NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 71.

⁶³ VEPŘEK, M. Žurnalista Josef Penížek v Národních listech. 2013, str. 62.

⁶⁴ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 6.

titulů, které byly vydávány v českých zemích, téměř 300.⁶⁵ Národní listy mezi nimi však nebyly. To i přesto, že během války trpěly pod tíhou persekucí a konfiskací, stejně jako řada dalších deníků. Musely se vypořádat i s občasným zastavováním vydání, zabavování materiálu, který byl nezbytný pro tisk a výrobu. Problematické bylo i omezení objednávek odborných časopisů, které přestaly vycházet. Válečné roky se ale přesto obešly v Národních listech bez propouštění nebo krácení mezd.

Velmi bolestnou ránou bylo zatčení předsedy správní rady Karla Kramáře dne 21. 5. 1915, vedoucího redakce Aloise Rašina dne 12. 7. 1915, a redakčního tajemníka Vincence Červinky.⁶⁶ Trestu smrti nakonec všichni unikli díky smrti úřadujícího panovníka Františka Josefa I.⁶⁷ Nástup posledního rakouského císaře Karla I. na trůn přinesl odsouzeným změnu rozsudku v žalář a v létě 1917 se dokonce dočkali amnestie.⁶⁸

Ani válečné útrapy ale nezničily pevné základy Pražské akciové tiskárny budované v předcházejících letech a všechny její podniky včetně Národních listů přečkaly první světovou válku. A to i přes téměř půlroční zákaz vycházení listu v období od 19. května do 20. října 1918.⁶⁹

K pozastavení vydávání během války mohlo dojít i z vlastní vůle mladočechů. Skupina reprezentovaná Aloisem Rašínem navrhovala pozastavit vydávání, aby si list uchovat pro budoucí roky čistý štít a neustupoval rakouským úřadům, které chtěly obsah cenzurovat. Proti takovému návrhu se ale stavěla skupina kolem Zdeňka Tobolky, kterou podporoval i Karel Kramář a která chtěla pokračovat ve vydávání i s drobnými ústupky, aniž by vzala koncepcí listu za své.⁷⁰

V následujících letech deník zůstával až do svého zániku v roli ústředního tiskového orgánu politického uskupení. Za první republiky se Národní listy staly ústředním

⁶⁵ BEDNAŘÍK, P. Dějiny českých médií, 2011, str. 149 – 150.

⁶⁶ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní vydání, 21. 12. 1929, str. 6-7.

⁶⁷ Od trestu smrti dělily odsouzené pouhé dny. František Josef I. byl údajně obtěžovaný s žádostí o podepsání rozsudku na smrtelné posteli. Osobní lékař mu ale pracovní záležitosti zakázal. Císař následujícího dne zemřel. Nový panovník Karel I. udělil odsouzeným milost a jejich tresty zmírnil na žalář. Kramář měl podle nového rozsudku strávit za mřížemi 15 let, Rašín 10. Červinka se Zamazalem po šesti letech (zdroj: LUSTIGOVÁ, M. *Karel Kramář – vůdce národa?*, 2007, str. 160).

⁶⁸ WINKLEROVÁ, M. Karel Kramář, 2011, str. 13.

⁶⁹ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní vydání, 5. příloha, 21. 12. 1929, str. 1.

⁷⁰ LUSTIGOVÁ, M. *Karel Kramář – vůdce národa?*, 2007, str. 142.

tiskovým orgánem nově vzniklé Československé národní demokracie, která byla výsledkem sloučení několika stran, včetně mladočechů. Jejím předsedou byl Karel Kramář, kterému zůstaly Národní listy věrné. V roce 1935 došlo k dalšímu sloučení politických stran a Národní listy sloužily až do vzniku protektorátu Národnímu sjednocení, do kterého byly kromě Národní demokracie začleněny i radikální pravicová uskupení Národní liga a Národní fronta a kterému Karel Kramář předsedal až do své smrti v květnu roku 1937.⁷¹

Druhou světovou válku už ale Národní listy neustály. V prvních třech letech protektorátu byly ústředním listem jediné povolené české politické strany Národní souručenství.⁷² Pod hlavičkou této organizace vyšlo 14. května 1941 jejich poslední číslo.

⁷¹ WINKLEROVÁ, M. Karel Kramář, 2011, str. 13.

⁷² ŠTOURAČOVÁ, A. Obraz Karla Hynka Máchy ve vybraném českém periodickém tisku v období od 1. října 1938 do 31. května 1939, 2010, str. 43-44.

4. Národní listy a vlastnická změna 1910 - 1914

„Národní Listy byly od vzniku oblíbeným reprezentativním orgánem české svobodomyšlné inteligence, neohroženým obráncem v boji za svobodu, neodvislost a nezadatelná práva českého národa, také byly pevnou oporou ušlechtilých snah k povznesení politického, osvětového, sociálního a hospodářského života českého.“⁷³ Tímto způsobem charakterizoval Národní listy Josef Lucek v jubilejním vydání 21. 12. 1929. Deník se podle něj nezpronevěřil odkazu Julia Grégra, který ve své závěti žádal, aby noviny dál sloužily svobodě a lidu, ani v letech následujících. Tedy v době po uskutečnění vlastnické změny, po které list sloužil výhradně mladočeské straně a zrcadlil její politickou linii.

Rok 1910 byl pro Národní listy jedním z nejvýznamnějších milníků. Uskutečnila se obchodní transakce, která převedla list z majetku rodiny zakladatele Julia Grégra do vlastnictví nově vznikající Pražské akciové tiskárny v čele s hlavním představitelem mladočeské strany Karlem Kramářem. Uskutečnění takového převodu předcházely přípravy, které zabraly minimálně rok a půl. V následujících letech pak proběhla výrazná modernizace celého závodu, které se budu v této kapitole také věnovat. Stejně jako samotnému vlastnickému převodu deníku, finančnímu zúčtování transakce, činnosti přípravného výboru i vzniku Pražské akciové tiskárny.

4.1 Časový harmonogram vlastnické změny

- *Květen 1908* – Národní strana svobodomyšlná iniciovala a realizovala vznik přípravného výboru, který měl za úkol v rámci vnitřní reformy tiskových poměrů založit či zakoupit pro potřeby strany denní politický tisk.
- *22. 12. 1909* – Dědicům zakladatele Julia Grégra odeslal po předchozím vyjednávání přípravný výbor návrh smlouvy na odkoupení Národních listů i se všemi podniky, které k nim náleží, a to za kupní cenu 1.700.000 korun.
- *23. 12. a 29. 12. 1909* – Členové přípravného výboru doplnili návrh smlouvy o písemné dodatky.

⁷³ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 6.

- 29. 12. 1909 – Rodina Julia Grégra přijala návrh smlouvy a odeslala přípravnému výboru svou odpověď.
- 1. 1. 1910 – Na stranu kupujících přešly požitky a břemena plynoucí ze zakoupených objektů.
- 3. 1. 1910 – C. k. obchodní soud jako vrchnoporučenský soud potvrzuje platnost smlouvy mezi rodinou Julia Grégra a Pražskou akciovou tiskárnou v zastoupení členů přípravného výboru.
- 5. 1. 1910 – Uskutečnilo se formální převzetí Národních listů v podobě setkání nového vedení v čele s Karlem Kramářem se zaměstnanci deníku.
- 31. 1. 1910 – V České průmyslové bance sepsal za přítomnosti svědků c. k. notář František Gubner protokol o upsání 3750 akcií potřebných ke složení základního kapitálu nově vznikající Pražské akciové společnosti, a to ve výši 1.500.000 korun.
- 21. 2. 1910 – C. k. ministerstvo vnitra schválilo stanovy Pražské akciové tiskárny.
- 24. 2. 1910 – České místodržitelství svým výnosem stanovy schválilo.
- 25. 2. 1910 – Česká průmyslová banka potvrdila složení základního kapitálu Pražské akciové tiskárny ve výši 1.500.000 korun.
- 26. 2. 1910 – V Národních listech vyšla v podobě inzerátu pozvánka na ustavující valnou hromadu Pražské akciové tiskárny, tedy v dostatečné lhůtě před jejím konáním tak, jak to stanovoval tehdejší zákon.
- 8. 3. 1910 – Česká průmyslová banka vydala potvrzení podepsané notářem, že je u ní od 25. února 1910 pro Pražskou akciovou tiskárnu složený odpovídající finanční obnos na splacení všech 3750 akcií.
- 12. 3. 1910 – Uskutečnila se ustavující valná hromada Pražské akciové tiskárny, které předsedal Karel Kramář a na které byla zvolena první správní rada.
- 16. 4. a 2. 5. 1910 – Byla sepsána a podepsána trhová smlouva. Ta zaštiťovala prodej domu, ve kterém sídlily Národní listy, a to za tržní hodnotu 250.000 korun.
- 10. 5. 1910 – Trhovou smlouvu posvětil c. k. obchodní soud jako soud vrchnoporučenský, jehož souhlas s prodejem Národních listů byl vzhledem ke skutečnosti, že účastníky obchodního jednání jsou i nezletilí potomci Julia Grégra, nezbytný.

- 20. 5. 1910 – Zemský soud zapsal Pražskou akciovou tiskárnu do pozemkové knihy, čímž byla dokončena vlastnická změna Národních listů a všech objektů, které k nim náleží, do majetku Pražské akciové tiskárny.
- 1911 – 1912 – Pražská akciová tiskárna realizovala výstavbu objektu pro novou obchodní tiskárnu a provedla modernizaci celého závodu.
- 28. 4. 1912 – Byl navýšen základní kapitál firmy Pražská akciová tiskárna na 2.000.000 korun.

4.2 Aktivity přípravného výboru

Ze soukromé korespondence a dochovaných záznamů⁷⁴ je zřejmé, že Národní strana svobodomyslná plánovala disponovat vlastním denním tiskem, ať už převzatým, odkoupeným nebo nově založeným, už několik let, a to v rámci reformy tiskových a časopiseckých poměrů, kterou nařídil širší výkonný výbor strany.⁷⁵ Cílem bylo i znovunabytí značné voličské základny mladočeské strany, která ve volbách v roce 1907 utrpěla nepříjemnou porážku. Za tímto účelem začala vznikat společnost, která by pod svá křídla převzala žádaný tisk. V původním záměru měla nově se tvořící akciová společnost za úkol vydávat a nakládat časopisy, zejména pak české denní listy vedené směrem národním a svobodomyslným, popřípadě zakoupit listy podobného charakteru. Postupně se schylovalo i ke zřízení vlastní knihtiskárny. Konkrétní podobu začal mít vytyčený plán už v první polovině roku 1908. První úpisní listy byly datované do května zmiňovaného roku a zároveň v té době vznikaly první protokoly a zápisy⁷⁶ ze schůzí přípravného výboru, jehož členové již od začátku hovořili o Pražské akciové tiskárně. Z počátku se počítalo se základním akciovým kapitálem půl milionu korun s možností navýšení kapitálu firmy na dva miliony bez potřeby dalšího státního povolení.⁷⁷

Z úpisních listů datovaných v letech 1908 až 1910 lze odvodit, že se složení přípravného výboru proměňovalo. Ze začátku byl ve výboru podnikatel Léon Bondy a také na konci roku 1909 se v bance jednalo o jeho účasti při odkoupení listu od rodiny Julia

⁷⁴ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 8, inv. č. 233; kt 15, inv. č. 599 a 602.

⁷⁵ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 14, inv. č. 537.

⁷⁶ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 14, inv. č. 519.

⁷⁷ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 14, inv. č. 537.

Grégra. Krátce se příprav Pražské akciové tiskárny účastnil i poslanec Karel Černohorský, jehož jméno ale nefiguruje na úpisních listech od 5. 2. 1909. Výbor po brzké době opustil František Soukup, Václav Karbus, poslanec Eduard Körner a advokát Ladislav Klumpar. Naopak v průběhu jednání se ke stálým členům přidal historik univerzitní knihovny na Královských Vinohradech Zdeněk Tobolka. K výboru se připojil už začátkem roku 1909 a zůstal členem až do faktického vzniku Pražské akciové tiskárny. Po téměř celou dobu byli přípravnému výboru věrni následující: inženýr Václav Havel, zemský a říšský poslanec JUDr. Karel Kramář, zemský a říšský poslanec Jindřich G. Maštálka, inženýr František Zvěřina a advokát JUDr. Alois Rašín.⁷⁸ Ti, spolu se Zdeňkem Tobolkou, figurují i na finálních dokumentech datovaných k přelomu let 1909 a 1910.⁷⁹ Alois Rašín byl, zřejmě i vzhledem ke svému právníckému vzdělání, zvolen hlavním zmocněncem výboru při vyjednávání s rodinou Julia Grégra a potřebnými úřady.⁸⁰ Pod kupní smlouvou s dědici zakladatele Národních listů jsou podepsaní všichni zmiňovaní kromě F. Zvěřiny. U zakládajících dokumentů Pražské akciové tiskárny jsou už opět podpisy všech, včetně F. Zvěřiny.

V květnu 1908 začalo členům přípravného výboru období vyjednávání pevných a stabilních základů pro nově vznikající společnost. Jejich činnost je zachycena v řadě dobových dokumentů. Například v protokolu ze schůze ředitelství České průmyslové banky z 15. května 1908 žádá přípravný výbor jménem Pražské akciové tiskárny, která fakticky vznikne až za dva roky, vydání prohlášení ohledně upsaného kapitálu půl milionu korun a zároveň žádá o úvěr ve stejné hodnotě. Osobní garanci za tyto finanční prostředky nabídli všichni členové zařizujícího komitétu.⁸¹

Ve stejném období se členové přípravného výboru začínají také shánět po akcionářích nově vznikající společnosti a na schůzích konaných v klubu Národní strany svobodomyšlné ve druhém patře Měšťanské besedy v Praze plánují další kroky pro realizaci vzniku Pražské akciové tiskárny. Za rok 1908 jsou dochované záznamy ze schůzí 14. a 23. května a 20. června.⁸²

⁷⁸ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 9, inv. č. 410.

⁷⁹ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 8; kt. 14, inv. č. 537-540.

⁸⁰ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 6.

⁸¹ AČNB, fond Česká průmyslová banka, sign. ČPB/730/21.

⁸² SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 14, inv. č. 519.

Členové přípravného výboru začali komunikovat první poptávky po vybavení nové knihtiskárny a na stole se jim brzy objevily konkrétní návrhy. Dochovaná je například nabídka pro Aloise Rašína od firmy Zrnka,⁸³ která v následujících letech skutečně dodala několik strojů potřebných pro modernizaci koupeného podniku. Z dobových materiálů je také zřejmé, že v kuloárech se o Pražské akciové společnosti začínalo mluvit stále častěji. Už v době prvních příprav dostávali členové přípravného výboru i nabídky zájemců o práci v novém podniku⁸⁴.

Výbor se kromě vyjednávání s obchodními partnery a dodavateli musel věnovat i finančnímu zákulisí chystaného projektu. Aktivně tak probíhala jednání s českými bankami. Výkonný výbor České průmyslové banky dne 30. 9. 1909 navrhuje otevřít vkladní účet a s ním poskytnout vkladový úvěr sto tisíc korun. V této fázi se banka informovala například o tom, kdo v případě sjednání spolupráce převezme záruku.⁸⁵

Přestože za sebou měli členové přípravného výboru první jednání, zůstávala na stole otázka, jaký deník pro vytyčený plán vybrat. Nápad založení nového listu se členům výboru nezamlouval z toho důvodu, že by musela strana vynaložit několik následujících let, aby se nový titul dostal do povědomí veřejnosti a získal si dostatečný věhlas. Taková varianta nezaručovala ani rychlou návratnost vynaložených investic. Přípravný výbor se proto uchýlili ke druhé variantě, tedy k převzetí již fungujícího listu.⁸⁶ Následujícím úkolem výboru tak bylo hledání deníku, který by podporoval vlastenecké snahy mladočeské strany, hájil její politický program a stal se tak oficiálním tiskovým orgánem.⁸⁷ Výběr zcela logicky padl na Národní listy, tedy titul dlouhodobě spojovaný s mladočechy, který si ale zároveň udržoval svou nezávislost a dokázal stát v opozici proti politickým krokům, s nimiž nesouhlasil. Získat deník pod přímý dohled se jevilo jako ideální varianta.

Národní strana svobodomyslná, v jejímž čele stáli Karel Kramář a Alois Rašín, na sklonku roku 1909 posvětila přípravnému výboru jednání s dědicí Dr. Julia Grégra o prodeji Národních listů včetně nemovitostí, tiskárenského zařízení a příslušenství, které

⁸³ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 15, inv. č. 602.

⁸⁴ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kniha č. 43.

⁸⁵ AČNB, fond Česká průmyslová banka, sign. ČPB/730/51.

⁸⁶ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 14, inv. č. 537.

⁸⁷ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 6.

k nim náleželo.⁸⁸ Národní listy tak nahradily pokusný titul s názvem Den, který vycházel už od roku 1907,⁸⁹ ale zdaleka nespĺňoval očekávání svých autorů. Zájem o něj byl nižší, než bylo zapotřebí.⁹⁰ Na jeho vydávání Karel Kramář nevzpomínal jako na zrovna vydařený počin. *„Dr. Pacák ještě s několika přáteli odhodlali se v mé nepřítomnosti – byl jsem jako každoročně v létě na Krymu – vydávati samostatný deník „Den“ a tím se přirozeně poměry (mezi vídeňským klubem mladočechů a redakcí Národních listů) ještě zhoršily. Ze solidarity jsem se věci zúčastnil, ale bylo jasno, že všechno to je naprosto neudržitelné.“*⁹¹ To vše se odehrálo na pozadí vnitřní stranické reorganizace, která se uskutečnila na začátku roku 1906,⁹² a přijetí všeobecného hlasovacího práva na říšské radě, které nahradilo dosavadní kuriový systém.

Karel Kramář velkou měrou přičítal získání Národních listů aktivitě Aloise Rašína. *„Byl to hlavně dr. Rašín, který využil svých širokých pražských styků, aby připravil převzetí Národních Listů od dědiců Grégrových akciovou společností, jejíž akcie by byly rozděleny výhradně mezi spolehlivými členy strany. Tak chtěli jsme pro vždy zabezpečit, aby Národní Listy byly a zůstaly orgánem národní strany svobodomyšlné a odstraněn byl jednou provždy rozpor mezi vedením strany a listem, který byl přece jen od samého jejího vzniku hlavní její oporou.“*⁹³

Na sklonku roku 1909 oslovil přípravný výbor Národní strany svobodomyšlné dědice Julia Grégra s konkrétní nabídkou na odkoupení již existujícího deníku Národní listy. Na obou stranách byla nejlepší vůle obchod uskutečnit a uzavřít smlouvu. Prodávajícím leželo na srdci mimo jiné splnění posledního přání Julia Grégra, které formuloval ve své závěti. Hlavní motivací ale mohlo být i zaopatření nezletilých dědiců. Kupující oproti tomu měli velký zájem získat pod svůj vliv list důležitosti a významu Národních listů a učinit z něj reprezentativní orgán, který bude do budoucna sloužit nejen straně, ale podpoří také pokrok a rozvoj národa a úspěšným bojem proti útlaku vídeňské vlády povede ke zvyšování blahobytu všech jeho vrstev.

⁸⁸ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 6.

⁸⁹ BERÁNKOVÁ, M. Dějiny české žurnalistiky, I. díl, 1981, str. 211.

⁹⁰ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 71.

⁹¹ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 1.

⁹² URBAN, O. Česká společnost 1848 – 1918, 1982, str. 535.

⁹³ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 1.

Jednání mezi oběma stranami se mírně protáhla z důvodu překonávání různých formálních i věcných obtíží, zejména kvůli nezaopatřeným dědicům Grégra.⁹⁴ V té době jich bylo z druhého Grégrova manželství pět nezletilých a již zletilý syn Radomír si v dětství při pádu z koně nenávratně poškodil mozek a nemohl existovat bez stálého ošetřovatele.⁹⁵ K prodeji Národních listů tak byl zapotřebí mimo jiné i souhlas vrchnoporučenského soudu.

Výbor učinil 22. prosince 1909⁹⁶ nabídku dědicům Julia Grégra a jejich poručníkům v následujícím znění:

(1) Zakoupí (přípravný výbor) pro tvořící se akciovou společnost „Pražská akciová tiskárna v Praze“ časopis „Národní Listy“ s tiskárnou, jak dnes stojí a leží, se všemi stroji, ať již jsou v užívání, v rezervě neb mimo užívání, s veškerými zásobami písma, olova, barvy, normální zásobou papíru novinového, kasami a jinými mobiliárem, s knihovnou redakční, pokud není majetkem p. ředitele Prokopa Grégra, nábytkem a mobiliárem redakce, administrace a expedice, obchodními knihami a pomůckami administračními, veškerou zásobou románů, kalendářů Národních Listů a čísel Národních Listů, s koncessí knihtiskařskou pro Národní Listy i pro tiskárnu obchodní; dále dům čp. 920 – II. v Praze se zahradou ve vložce č. 920 pro kat. obec Praha – Nové Město zapsaný se vším příslušenstvím, dále Všeobecnou insertní kancelář s nábytkem, vším příslušenstvím, knihami a pomůckami za cenu jednotnou per K 1.700.000.--, při čemž máte právo tuto nabízenou kupní cenu na objekty prodané, dle svého uvážení rozdělit.

(2) Dluhy na domě čp. 920 – II v Praze knihovně zajištěné převezme kupující akciová společnost na srážku kupní ceny. Obchodní dluhy za stroje, za papír apod., jsou-li jaké, převezme rovněž kupující akciová společnost na srážku této ceny trhově.

(3) Kupující společnost nepřevzme pohledávky kupovaných závodů a domu, ale nenáleží ji naproti tomu také rezervní fondy, vedené při koupených objektech a závodech.

(4) Kupující akciová společnost převezme veškeren nynější personál redakce, administrace, expedice a tiskárny Národních Listů, pokud nemá ráz sil výpomocných neb čistě manipulačních, se služným, jak jim dne 1. prosince 1909 placeno, přičemž výslovně však uvádíme, že placení podílů na čistém zisku odpadne a že ve služebních smlouvách,

⁹⁴ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 6.

⁹⁵ CHALUPNÝ, V. Zpravodaj Máslovice, XVIII., č. 1, únor 2012, str. 2.

⁹⁶ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 14, inv. č. 537-540.

které by uzavřeli jednotliví členové personálu s kupující společností, bude to výslovně vyloučeno. Podíl redakce na kupní ceně vyrovnají pp. prodávající oprávněným sami. Pokud jde o pensijní závazky, přebíráme jen tyto: vůči paní L. Hlaváčové K 720.--, K. Rybové K 720.--, p. Franišku Tržovi K 1196.--, Janu Votavi K 364.--, M. Veselé 800.--, Fr. Kubianovi 1.600.-- (celková částka 5400 K) s výhradou, že v bilancích byly započítány do režie a nebyly placeny z vykazovaného čistého zisku.

Pana Prokopa Grégra, jako ředitele Národních Listů pokládáme za zmocněnce rodiny zesnulého Dra. Julia Grégra a proto na něj ustanovení o převzetí nevztahujeme.

(5) Podepsaní zavazují se za sebe, že Národní Listy budou vedeny ve směru národním a svobodomyšlném a že také valná hromada „Pražské akciové“ tiskárny stejný závazek převezme.

(6) Přijetím této oferty se strany Vaší jest budoucí „Pražská akciová tiskárna“ vázána a nabývá budoucí „Pražská akciová tiskárna“ vlastnictví koupených závodů a domu s přísl., jakmile vrchnoporučenský soud smlouvu schválí a splátka na tržní cenu níže uvedená složena bude.

Naproti tomu jste vázáni vy, že přičiníte se o vrchnoporučenské schválení této nabídky a jejího přijetí, a jste vázáni všichni touto úmluvou, jakmile vrchnoporučenský soud dá Vám předběžné zmocnění k uzavření této smlouvy.

Kdyby vydávání Národních Listů do doby uzavření smlouvy bylo zastaveno, schází s této smlouvy.

Kdybychom „Pražskou akciovou tiskárnu“, pro niž podniky a objekty kupujeme, neuskutečnili, přechází vlastnictví všech objektů na nás podepsané členy přípravného komitétu.

(7) Definitivní smlouva o domě čp. 920 – II. v Praze bude uzavřena hned, jakmile „Pražská akciová tiskárna“ bude ustavena, smlouva valnou hromadou schválena a akciová společnost do obchodního rejstříku zapsána, respektive hned, jakmile bude zřejmé, že akciovou společnost shora uvedenou nezřídíme, takže vlastnictví my nabýváme.

(8) Kupující inventář, stroje a t.d. dle nynějšího stavu, jak v soupisech bilančních ho uvádíte, zavazujeme vás, že hned po přijetí této nabídky sepiše se úplný inventář veškerých strojů, mobilii a t.d. za intervence jednoho zástupce z našeho přípravného výboru; oznámíte nám dluhy obchodní, jež na tržní cenu převzaty býti mají a sdělíte nynější služné osob, jež převzítí máme. Ručíte nám za správnost inventáře i udaných dluhů a výši služného.

(9) Na tržní cenu vyplatíme při vrchnoporučenském schválení této smlouvy obnos, který po srážce převzatých dluhů vyplyne méně o 300.000 K. Tento obnos 300.000 K vyplatíme Vám po zúčtování nejpozději do tří měsíců od vrchnoporučenského schválení smlouvy této.

Dnem vyplacení prvního obnosu přecházejí na kupující společnost vlastnictví, držení, užívání, veškerá práva a požitky i veškerá břemena jakož i daně a dávky.

Poplatky ze smlouvy a převodní poplatek z domu ponese kupující společnost

Podpisem smlouvy Jste vázáni podepsati nám veškeré listiny, jež ku převodu koncessí jsou nutny, jakož i přechodné poměry s naším souhlasem upravit tak, aby veškeré závody a podniky mohly býti řádně vedeny. Rovněž učiníte opatření, aby z veřejných knih bylo zřejmo, že dům čp. 920 – II. bude předán.

(10) Uskutečnění akciové společnosti, zápis do rejstříku a usnesení valné hromady zavazujeme se provésti nejdéle do 1. dubna, 1910 opatření předběžného schválení vrchnoporučenského soudu zavázete se opatřiti nejdéle do 10. ledna 1910.

(11) Pokud vrchnoporučenským soudem nebylo dáno zmocnění k uzavření smlouvy této, není žádná strana vázána.

(12) S touto svojí nabídkou stojíme Vám ve slově pro vyjádření Vaše a ostatních spolumajitelů, jich poručníka resp. opatrovníka o jejím přijetí do 28. prosince 1909, a budiž řízena odpověď Vaše na našeho zmocněnce, pana JUDra. Aloise Rašína

Odpověď na tuto nabídku prosíme do 28. 12. 1909 našemu zmocněnci Dr. Aloisi Rašínovi, advokáta v Praze 658/II, který jest oprávněn za nás vysvětlení k této nabídce závazně podati.

(13) Pokud touto ofertou přejímají se osobní závazky a nabývají se osobní práva, jsou vázáni pouze níže podepsaní členové přípravného komitétu.

V Praze, dne 22. prosince 1909.

Za zařizující výbor Pražské akciové tiskárny Dr. Alois Rašín, Dr. Karel Kramář, Dr. Zdeněk Tobolka, Ing. Václav Havel, Jindřich G. Maštálka.

V následujících dnech byla tato smlouva ještě doplněna dodatky:

- Bod č. 4, dodatek z 23. 12. 1909: Byly-li mimo uvedené zde pense a dary z milosti ještě jiné v bilanci za r. 1908 uvedeny přejímáme také tyto, avšak úhrnný obnos všech pensí a darů z milosti nesmí přesahovati obnost K 10.207.84.

- *Bod č. 9, dodatek z 23. 12. 1909: Na tržní cenu vyplatíme při vrchnoporučenském schválení obnos 300.000 K, zbytek tržní ceny po srážce dluhů nejpozději do 31. března 1910.*

- *Bod č. 9, dodatek z 29. 12. 1909: Na tržní cenu skládáme se u Česká průmyslová banka v Praze pro nezletilé majitele 700.00 K, pro zletilé pp. majitele 240.000 K. Obnos 700.000 K pro nezletilé složený poukázali jsme pro případ uzavření shora uvedené koupě neodvolatelně nezletilým pp. majitelům Národních Listů s tím, že Česká průmyslová banka má povinnost ihned na příkaz c.k. obchodního soudu v Praze jako soudu poručenskému složit obnos ten k soudu a zúročiti jej pro nezletilé 4% ode dne převzetí kupovaných podniků do dne složení k soudu. Obnos 240.000 K pro zletilé učený poukážeme společnému jejich zmocněnci ihned, jakmile dostane se smlouvě vrchnoporučenského schválení a podniky kupované nám pro budoucí společnost Pražskou akciovou tiskárnu odevzdány budou.*

Zbytek tržní ceny, sestávající z celého obnosu na dům připadajícího, a zbytku tržní ceny ostatních objektů, vyplatíme za kupující Pražskou akciovou tiskárnu nejdéle do dne 31. března 1910 po zúčtování všech dluhů knihovních, obchodních; přeplatků na inserci a předplatném pro rok 1910 a to obnos pro nezletilé, jak bude zúčtováním vrchnoporučensky schváleným určen, složením peněz k soudu, pro zletilé vyplacím zbytku k rukám společného zmocněnce. Za zaplacení tohoto zbytku ručí všichni podepsaní rukou společnou a nerozdílnou.⁹⁷ Vše ostatní zůstává ve smlouvě shodné s verzí z 22. 12. 1909.

V prohlášení c. k. obchodního soudu, který smlouvu potvrdil 3. ledna 1910, se ve zkratce uvádí, že vlastnictví a držení koupených závodů a domu s příslušenstvím přechází na kupující dnem schválení smlouvy a zaplacením částek 700.000 korun pro poručenca a 240.000 korun pro zletilé majitele, které byly uloženy u České průmyslové banky. Požitky a břemena koupených objektů přecházejí na stranu kupujících dnem 1. 1. 1910. Ti následně vypracují bilanci za rok 1909 a čistý zisk předají prodávajícím do 31. května 1910.⁹⁸

Kupující strana rozložila v odpovědi z 29. 12. 1909 nabízenou sumu 1.700.000 korun do čtyř částí, přičemž nejvíce žádala za samotné Národní listy. Částka za dům, na který byla sepsaná samostatná tržní smlouva, byla snížena o srážky za dluhy, které činily

⁹⁷ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 14, inv. č. 537-540.

⁹⁸ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 14, inv. č. 537.

108.737,43 korun. Zbylých 141.262,57 korun vyplatil výbor dědicům Julia Grégra hotově, na přelomu dubna a května 1910.⁹⁹

Tabulka č. 1: Finanční zhodnocení jednotlivých objektů

Objekt	Částka
Národní listy	1.200.000 K
Dům / sídlo	250.000 K
Tiskárna	150.000 K
Všeobecná inzertní kancelář	100.000 K

Zdroj: SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 14, inv. č. 537-540 (tabulka vytvořena autorkou)

Ve smlouvě jsou na straně kupujících uvedeni členové přípravného výboru Pražské akciové tiskárny Dr. Alois Rašín, JUDr. Karel Kramář, Ing. Václav Havel, Zdeněk Tobolka a Jindřich G. Maštálka, na straně prodávajících jsou advokát Dr. Karel Groš, dosavadní ředitel a vydavatel Národních listů Prokop Grégr, choť městského fyzika paní Jitka Procházková a redaktor Národních listů Josef Anýž jako poručník Radomíra Grégra a nezletilých Radany, Odoleny, Vladany, Kornelie a Julia Grégrových.¹⁰⁰

Po všech úpravách vešla nabídka přípravného výboru v čele s Karlem Kramářem a Aloisem Rašínem přijetím druhé strany v platnost a vlastnické změně předního českého deníku nic nebránilo. Obě smluvní strany dospěly ke vzájemné dohodě o ceně i podmínkách obsažených v kupní smlouvě z 22. 12. 1909 a jejích dodatcích. Členové přípravného výboru ve složení V. Havel, K. Kramář, J. G. Maštálka, A. Rašín a Z. Tobolka ještě koncem prosince 1909 ze získaných úvěrových prostředků složili u České průmyslové banky finanční obnos ve výši 940.000 korun jak pro zletilé Grégrovy dědice, tak i pro ty nezletilé a jejich poručníky, kteří za ně zodpovídali. Podle sjednaných smluvních podmínek banka peníze uvolnila ve chvíli, kdy vrchnoporučenský soud, tedy c. k. obchodní soud potvrdil platnost kupní smlouvy, což se stalo 3. 1. 1910. Zbytek tržní ceny se členové přípravného výboru zavázali zaplatit do konce března téhož roku¹⁰¹.

⁹⁹ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 14, inv. č. 537-540.

¹⁰⁰ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 14, inv. č. 537-540.

¹⁰¹ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 14, inv. č. 537-540.

Počínaje ranním vydáním dne 5. ledna 1910 už nebyl Prokop Grégr, syn zakladatele Julia Grégra, vydavatelem Národních listů a na listě už nadále neměli být uvedeni dosavadní majitelé. Ač to ve svém konceptu oznámení¹⁰² pro c. k. policejní ředitelství a c. k. státní zastupitelství Prokop Grégr stvrzuje, do tisku se zřejmě dostala chyba a na vydání 5. ledna je ještě nejstarší syn zakladatele uveden jako vydavatel Národních listů, navíc se špatnou datací v záhlaví. Až na vydání ze 6. ledna 1910¹⁰³ se objevuje jméno zasloužilého redaktora a pozdějšího vydavatele a odpovědného redaktora¹⁰⁴ Serváce Hellera, který do Národních listů vstoupil na pozvání Julia Grégra v roce 1870¹⁰⁵ a vydavatelem zůstal až do své smrti 2. 9. 1922.¹⁰⁶ Z funkce odpovědného redaktora odstoupil 10. června 1916¹⁰⁷ z důvodu srdeční choroby.¹⁰⁸

4.3 Průběh vlastnické změny

Na přelomu let 1909 a 1910 tak začala nová etapa Národních listů. Od dědiců zakladatele listu Julia Grégra převzal deník přípravný výbor nově vznikající Pražské akciové společnosti. Kupující převzali i veškerý personál závodu, jakož i závazek, že budou Národní listy vedeny ve směru národním a svobodomyšlném.¹⁰⁹

Následující podkapitoly přibližují, jak probíhalo první setkání zaměstnanců Národních listů a jejich nového vedení v čele s Karlem Kramářem, za jakých finančních podmínek vznikla Pražská akciová tiskárna i průběh ustavující valné hromady.

4.3.1 Formální převzetí redakce Národních listů

Vlastnická změna z roku 1910 byla významnou událostí v dějinách Národních listů. Není proto divu, že budila kromě nadějí také rozpaky. A to zejména v případě dosavadních

¹⁰² SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 11, inv. č. 474.

¹⁰³ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 50, 5. a 6. 1. 1910, str. 8.

¹⁰⁴ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 6.

¹⁰⁵ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 55.

¹⁰⁶ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 62, 2. a 3. 9. 1922, str. 8.

¹⁰⁷ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 175.

¹⁰⁸ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 62, 3. 9. 1922, str. 2.

¹⁰⁹ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 6.

zaměstnanců listu. Nejen pro členy redakce proto nebyly Vánoce roku 1909 tím nejveselejším obdobím. Nikdo netušil, co se bude dít v následujících dnech a týdnech. Lidé se obávali o svá místa a jejich nejistotu podtrhovalo i vědomí, že má o list zájem vedení Národní strany svobodomyšlné reprezentované Karlem Kramářem, který byl dlouholetým kritikem přístupu Národních listů k vídeňské politice mladočechů. Deník vinil z odklonu voličů své strany na začátku 20. století a veřejně ho kritizoval ještě pouhý rok před odkoupením listu. Idylický popis formálního převzetí redakce tak může působit poněkud podezřele.¹¹⁰

Karel Kramář se nikdy netajil tím, že se vedení politiky mladočechů na říšské radě dostává do rozporu s Národními listy, stejně tak jako s pražským klubem mladočechů. „(Rozpor) *Byl ostřejší, když jsme podporovali vládu, ale nemizel ani, když jsme byli v opozici, poněvadž naše opozice nebyla Praze nikdy dost ostrá.*“¹¹¹

Do roku 1910 se listu dařilo zůstat nezávislým titulem. Mohl si tak dovolit nesouhlasné stanovisko s oficiální stranickou strategií, kterou mladočeši prezentovali v letech 1906 – 1907 prostřednictvím týdeníku *Nová česká politika* a posléze prostřednictvím deníku *Den*.¹¹² Svým způsobem tak Národní listy zastávaly roli určité „*dozorčí rady*“, která kriticky sledovala aktivity politiků na říšském sněmu. Pokud redaktorům připadaly kroky některých poslanců v rozporu s prospěchem národa, nebáli se na to ve svých článcích upozornit.¹¹³

Karel Kramář neskrýval, že se ze všech sil snažil zajistit, aby se podařilo obchod uskutečnit a Národní listy tak získat pod přímý vliv mladočeské strany. Zároveň si byl vědom názorové propasti, která mezi oběma stranami v průběhu let vznikla: „*Netajil jsem si, jak těžké bude najítí vnitřní, intimní souhlas mezi námi a mezi redakcí, která až na dra Rybu a Hellera, kteří byli ve Vídni, od let zvykla si na mne a na naši politiku dívat se s jistou nedůvěrou a která také této nedůvěře dala nesčetněkrát veřejně výraz. A při tom jsem přirozeně měl k redaktorům Národních Listů Anýžovi, Tůmovi, Kalašovi, Holečkovi, Čapkovi-Chodovi, Kufnerovi, s kterými jsem se mimo Anýže jen dost povrchně znal, docela*

¹¹⁰ VEPŘEK, M. Žurnalista Josef Penížek v Národních listech, 2013, str. 62-63.

¹¹¹ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 1.

¹¹² BEDNAŘÍK, P. Dějiny českých médií, 2011, str. 141.

¹¹³ VEPŘEK, M. Žurnalista Josef Penížek v Národních listech, 2013, str. 63.

zvláštní poměr. Vážil jsem si jich upřímně, i když psali proti mně, znal jsem jejich opravdové vlastenectví, vřelou lásku k národu, a Národní Listy mně byly, i když velmi překážely naší politice ve Vídni, historickou institucí, nerozlučně svázanou s jmény obou Grégrů, Sladkovského, Nerudy, Svatopluka Čecha, Baráka, na něhož jsme se dívali jako na otce studentstva – a proto samo pomýšlení, že list koupíme a že budeme musit žádat od mužů, jichž jsem si osobně tolik vážil, změnu směru jejich psaní, naplňovalo mne přímo strachem a opravdovou úzkostí.“¹¹⁴

O tom, jakou roli sehrála při převzetí redakce politická lobby a do jaké míry se jednalo o akt plný přátelského usmíření dvou znesvářených stran, lze vést dlouhé polemiky. Můžeme ovšem konstatovat, že na členy redakce udělal Karel Kramář bezesporu hluboký osobní dojem. Například Vincenc Červinka k fyzickému převzetí redakce dodává, že takto hladký průběh si nepředstavovali četní domácí odpůrci.¹¹⁵

Konkrétní vzpomínku zachytil ve své rubrice Týdenní táčky ve vydání Národních listů z 1. 1. 1921 redaktor Ladislav Tůma-Zevloun. Vzpomíná, jak byli šéfredaktorem Josefem Anýžem v dopoledních hodinách svoláni na Tři krále do největšího z pokojů členové redakce, kterým oznámil změnu majitelů Národních listů a připomněl dosavadní směr listu, o kterém pevně doufal, že se nezmění.¹¹⁶ Poté se přítomní uvítali s Karlem Kramářem a dalšími členy příští správní rady. „*Vešel s úsměvem na tváři, s oním svým typickým úsměvem, který na ráz prozrazuje člověka z gruntu srdce dobrého, neschopného ublížit. Jednomu po druhém stiskl ruku jako starým známým a pak promluvil. Bylo dost příčin, jak už v tom našem českém, věčně rvavém životě bylo, jest a bude, aby si vypořádal s námi nějakou starou oučty, aspoň narážkou nebo poznámkou; ale neučinil toho. Povznesen nad každou malichernost a nad věci osobní, mluvil výhradně o poslání Národních Listů ve službách národa, tak vřele a s takovým hlubokým vnitřním přesvědčením, že když jsme se rozcházel, nebylo v nás ani stínu obav, jak politického tak osobního rázu.“¹¹⁷*

¹¹⁴ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 1.

¹¹⁵ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 94.

¹¹⁶ „*Odevzdáváje (J. Anýž) Národní Listy novým majitelům, zdůraznil přesvědčení, že Národní Listy budou v duchu závěti Julia Grégra v práci národní i politické zdárně pokračovat ke cti, dobru a blahu českého národa. Jménem rodiny Grégra poděkoval dr. Groš členům redakce za dosavadní jich práci v Národních Listech a vyslovil povděk, že celý redakční sbor zůstává i nyní na svých místech“ (zdroj: NÁRODNÍ LISTY, ročník 50, 6. 1. 1910, str. 1).*

¹¹⁷ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 61, 1. 1. 1921, str. 4.

Karel Kramář při seznamování s redakcí vsadil na notu upřímnosti, kterou si chtěl získat srdce a náklonost přítomných. Ve své řeči neopomněl požádat o důvěru a otevřenost. Hovořil o zodpovědnosti před soudem dějin a současnou chvíli označil za historickou: *„Oči jsem měl plny slzí a v očích Anýže, Tůmy i druhých se ty slzy také zaleskly, a tak jsme si upřímně, vřele stiskli ruce – a propast byla překlenuta... Jak jsme byli všichni šťastni! Stali jsme se lidsky sobě blízcí a cítili, že už není těžko, abychom se i politicky sblížili. Přestala nedůvěra – věřili jsme si! A pak už jsme mluvili o všech politických věcech s otevřeností, v redakci politického listu nutnou, a viděli jsme, že nám chyběl jen tento blízký, intimní styk, abychom si docela, plně rozuměli. Až radostno bylo, jak nám šla společná práce! V častých redakčních poradách jsme se o všem dohadovali a tak jsme byli vkrátku nejen dobrými redakčními kolegy, nýbrž dobrými přáteli.“*¹¹⁸

Setkání konaného 5. ledna 1910 se účastnil také dosavadní ředitel Prokop Grégr. Prodeji Národních listů se zpočátku bránil, ale zřejmě i vzhledem k finančním těžkostem podniku, který disponoval zastaralým zařízením, i rodiny, která se starala o nezletilé děti Julia Grégra z druhého manželství, brzy sám uznal nezbytnost prodeje.¹¹⁹ A s Národními listy, které založil jeho otec, se definitivně rozloučil článkem otištěným na titulní straně ve vydání ze 6. ledna 1910: *„Odcházejí z Národních Listů po dohodě, uzavřené mezi novým družstvem a spolumajiteli Národních Listů, považují za svou milou povinnost poděkovati všem, kdož mne v činnosti mé podporovali. Děkuji všem přátelům a příznivcům Národních Listů, děkuji všem pánům členům redakce, administrace i ostatních odborů závodu a ujišťuji je, že jako dosud, pokud síly mé stačí, hodlám ve veřejném životě pracovati i na dále v duchu zásad svého otce, dra. Julia Grégra. Byť i odloučení, zůstaneme přece spojeni jednotnou snahou, prospěti svému národu“*¹²⁰.

Martin Vepřek ve své práci upozorňuje na skutečnost, že převzetím listu mladočechy byla redakce donucena *„psát podle představ stranického vedení.“* Redaktoři Národních listů už si tak pravděpodobně nemohli dovolit další kritické články na adresu politických vůdců svobodomyšlné strany.¹²¹

¹¹⁸ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 1.

¹¹⁹ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 71.

¹²⁰ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 50, 6. 1. 1910, str. 1.

¹²¹ VEPŘEK, M. Žurnalista Josef Penížek v Národních listech, 2013, str. 62.

Nic však nezmění skutečnost, že 5. leden 1910 byl pro Národní listy památným. Následujícího dne vyšel list již za nové správy jako číslo šesté ročníku 50., na němž byl jako vydavatel uveden Dr. Servác Heller a jako odpovědný redaktor Josef Anýž. Na titulní straně se vyjímal proslov Karla Kramáře, ve kterém slíboval, že deník zůstane věrný odkazu Julia Grégra.¹²² Ve spodní části první strany byl prostor také pro již zmiňovaný poslední článek Prokopa Grégra, kterým vzkázal novému vedení jasné poselství: „*Bude snahou nových majitelů, aby rodina zakladatele nikdy nemohla říci, že chybila, když Národní Listy prodala nynějším majitelům.*“¹²³

4.3.2 Karel Kramář a Alois Rašín v čele Národních listů

Karel Kramář Národní listy samozřejmě dobře znal a měl s nimi svou zkušenost. Jako mladočeský poslanec v nich uveřejňoval některé ze svých úvah. Začátkem století byl však „*plně pohlcen politickou činností na říšské radě, v delegacích a českém sněmu zemském, boji o práva českého jazyka, o všeobecné právo hlasovací, o duchovní, hospodářské a sociální posílení českých zemí a psával s počátku zřídka do Národních Listů, nad nimiž vládl neomezeně Dr. Julius Grégr, pečlivě střežící jejich naprostou neodvislost od strany, kterou sice poctivě podporoval, ale které nikdy slepě nepřisluhoval, zachovávaje si plnou volnost kritiky a zdůrazňuje vždy nadstranickost orgánu, určeného k službě celému národu.*“¹²⁴

Postupem času, zejména v době vnitřní reorganizace strany,¹²⁵ si stále více všiml nezávislosti Národních listů, které se nebály vyjádřit jiný názor, než který se shodoval s politickou koncepcí mladočechů, a stal se v tomto ohledu, jak už bylo zmíněno, jejich velkým kritikem. Ač rozuměl strategii, kterou nastolil zakladatel listu Julius Grégr, byl si zároveň vědom významu Národních listů, jako nejvlivnějšího českého politického deníku 2. poloviny 19. století. Po nevydařených pokusech vydávat jiné periodikum, které by odráželo politickou linii strany, vynaložil úsilí získat titul do vlastních rukou, respektive

¹²² NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 6.

¹²³ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 50, 6. 1. 1910, str. 1.

¹²⁴ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 97-98.

¹²⁵ Během této reorganizace se spolu s Aloisem Rašínem dostal do čela mladočeské strany, ve kterém společně vydrželi, i s častými názorovými rozkoly, dalších šestnáct let (zdroj ČECHUROVÁ, J. *Dějiny a současnost, Karel Kramář — vůdce české pravice?*. Dějiny a současnost, Domovská stránka [cit. 27. 12. 2017]. Dostupné z: <http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2007/11/karel-kramar-vudce-ceske-pravice-/>).

pod taktovku Národní strany svobodomyšlné. Jeho snahy byly úspěšné a od roku 1910 až do své smrti byl jejich vůdčí osobností.¹²⁶ Ovšem nebyl na to sám. Na převzetí Národních listů, kterým se tak dostalo vydatného finančního základu, měli kromě něj významný podíl i další členové přípravného výboru. Zejména „někdejší bouřlivý radikál“ Alois Rašín.¹²⁷ Ve vedení listu se tak setkaly dvě charakterově naprosto odlišné osobnosti. A jejich vzájemný vztah byl ve skrze čistě pracovní. K lidskému sblížení je nepřiměl ani několikaměsíční pobyt ve společné cele v době první světové války. Ani po propuštění z věznice neupustili od neosobního vykáni.¹²⁸

Jejich vzájemnému vztahu se podrobněji věnuje například historička Jana Čechurová. Vyzdvihuje Rašínovy zásluhy o mladočeskou stranu před vypuknutím první světové války, zejména pak aktivitu vyvinutou při reorganizaci strany v roce 1906. Významným podílem se podle ní také zasloužil o získání Národních listů pro svou stranu, se kterými zůstal spjat až do své smrti. „*Přitom však organizačně nesmírně zdatný Rašín postupoval zcela v intencích Kramářovy politiky. Postupně si vysloužil tento někdejší pokrokový bouřlivák místo po Kramářově boku i v důležitých politických jednáních, například o česko-německé vyrovnání, a posléze i poslanecký mandát v říšské radě.*“¹²⁹

Rozdílné povahy obou velikánů si všiml i jejich dlouholetý spolupracovník Vincenc Červinka. Na Rašína vzpomíná jako na radikálně založeného¹³⁰ a nesmírně temperamentního muže, který byl často výbušný. Neopomíná ale vyzdvihnout i jeho pracovitost. Místo diplomatických tanečků využíval pádné argumenty. Zatímco Kramář byl „*okouzlivým řečníkem,*“ i při nečekané improvizaci dokázal být logický a zcela přesvědčivý.¹³¹

Odlišoval je i způsob života a řešení pracovních záležitostí. „*Karel Kramář zlehka poletoval mezi Vídní, Podkrkonoším, Krymem a Prahou, kdežto Rašín jen taktak zvládal*

¹²⁶ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 97-98.

¹²⁷ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 13-15.

¹²⁸ LUSTIGOVÁ, M. *Karel Kramář – vůdce národa?*, 2007, str. 163.

¹²⁹ ČECHUROVÁ, J. *Dějiny a současnost, Karel Kramář – vůdce české pravice?*. Dějiny a současnost, Domovská stránka [cit. 27. 12. 2017]. Dostupné z: <http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2007/11/karel-kramar-vudce-ceske-pravice/>.

¹³⁰ Karel Hoch Aloise Rašína dokonce nazývá jednou z „*nejpolitičtějších a nejbystřejších hlav*“ studentstva a mládeže z konce 19. století, v době vzestupu mladočeské strany. (zdroj: HOCH, K. *Dějiny novinářství od r. 1860 do současnosti*, 1933, str. 485).

¹³¹ NÁRODNÍ LISTY 1861 - 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 94.

*skloubit svou existenci s výkonem poslaneckého mandátu, byl pevně připoután k Praze a ke své denní práci a rodině. Chtěl být u zdroje informací, chtěl bezprostředně řídit, kdežto Kramář vlastně téměř vše vykonával zprostředkovaně.*¹³²

Jejich rozdílné povahy ale nic nemění na skutečnosti, že tito dva muži stáli bok po boku v čele Národních listů, kterým zajistili existenci pro několik dalších desetiletí. Díky jejich vedení list přestál i značné nepříjemnosti, které přinesla první světová válka.

4.3.3 Vznik Pražské akciové tiskárny

Národní listy byly od ledna do května 1910 de facto majetkem mužů, kteří tvořili přípravný výbor. Počátkem roku 1910, po podpisu kupní smlouvy, na tyto pány čekala další, neméně významná část úkolu svěřeného jim širším výborem Národní strany svobodomyšlné. Na řadě bylo utvoření akciové společnosti, která o necelých pět měsíců později Národní listy od členů přípravného výboru odkoupila a převzala pod svá ochranná křídla.

I v této fázi vlastnické změny uplatnil Alois Rašín své právnické znalosti. A to nejen při sepisování stanov, ale také při provádění jednotlivých formalit nutných pro zřízení akciové společnosti, například jejího zápisu do obchodního rejstříku. Kromě toho, že byl Rašín zmocněncem přípravného výboru při vyjednávání kupní smlouvy s dědici Julia Grégra, staral se také o získávání finančních prostředků, které byly zapotřebí především k zaplacení kupní ceny. Aby získal potřebné finance a významného partnera na poli dalšího vyjednávání, obrátil se Alois Rašín na Českou průmyslovou banku, kde byl předsedou ředitelství Josef Lucek, jeho universitní kolega. *„K jeho (Rašínově) návrhu převzala Česká průmyslová banka funkci upisovacího místa pro akcie Pražské akciové tiskárny a zprostředkovala zaplacení kupní ceny dědicům Dr. Julia Grégra, čímž koupě stala se definitivní a jeden z nejobtížnějších úkolů proveden k veliké radosti Rašína.*¹³³

¹³² ČECHUROVÁ, J. *Dějiny a současnost, Karel Kramář — vůdce české pravice?*. Dějiny a současnost, Domovská stránka [cit. 27. 12. 2017]. Dostupné z: <http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2007/11/karel-kramar-vudce-ceske-pravice-/>.

¹³³ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 6.

K účasti na vzniku Pražské akciové tiskárny se už na přelomu let 1909 a 1910 přihlásily čtyři české banky. Největším podílem se zúčastnila Živnostenská banka (Živnobanka), která upsala akcie za 300.000 korun. Zbylé tři banky si rozdělily přes půl milionu korun poměrem: Česká průmyslová banka 250.000 korun, Záložní úvěrní ústav v Hradci Králové 150.800¹³⁴ korun a Pražská průmyslová banka 100.000 korun. Dohromady tak všechny čtyři banky upsaly 2002 akcie v hodnotě 800.800 korun.¹³⁵

Všechny banky uskutečnily rozhodnutí o upsání akcií ještě na konci roku 1909. Pouze královéhradecký peněžní ústav ale na konci ledna přidal k již upsaným další dvě akcie.¹³⁶ Podle listinného osvědčení c. k. notáře o upsání akcií¹³⁷ sice Záložní ústav v Hradci Králové upsal všech svých 377 akcií až 27. ledna 1910, ale zřejmě se jedná o chybné datum. A to vzhledem k množství dochovaných dokumentů a zápisů, ze kterých je zřejmá jistá účast čtyř českých významných bank už na konci roku 1909. Jedním z nich je i dopis královéhradecké záložny, ve kterém dokládá, že upsala 375 akcií k 29. prosinci roku 1909.¹³⁸ Ať už se jednalo o chybné datum či nikoli, jisté je, že nejpozději k 27. lednu 1910 měl ústav upsaných celkem 377 akcií.

Zájem budí i významná účast Živnobanky. Prezidentem její správní rady byl v době vlastnické změny Národních listů podnikatel a bankéř Jan Otto. Jeho vztahem k některým členům přípravného výboru a k samotné mladočeské straně, jíž byl členem, se ve své práci zabývá Svatopluk Herc. Mimo jiné poukazuje na skutečnost, že ze své pozice měl výrazné slovo při rozhodování obchodních záležitostí ústavu. I jeho zásluhou získalo mladočeské konsorcium podporu, banka upsala akcie v hodnotě 300.000 korun a členům přípravného výboru poskytla směnečný úvěr ve výši 800.000 korun. Na oplátku se J. G. Maštálka přimlouval ve Vídni, aby byl Jan Otto jmenován členem panské sněmovny, což se mu podařilo o dva roky později.¹³⁹

¹³⁴ V prosinci 1909 je z dochovaných materiálů zřejmé, že se Záložní ústav v Hradci Králové hodlá účastnit částkou rovných 150 tisíc korun, na konci ledna 1910 ale upsal ústav ještě dvě akcie, které dělají konečných 150.800 korun (zdroj: SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 9, inv. č. 409).

¹³⁵ AČNB, fond Živnostenská banka, sign. ČPB/906/6.

¹³⁶ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 9, inv. č. 409.

¹³⁷ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 14, inv. č. 518.

¹³⁸ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 8, inv. č. 394.

¹³⁹ HERC, S. Jan Otto – podnikatel a bankovní manažer, 2013, str. 197-198.

Tabulka č. 2: Účast významných bank na upsání akcií Pražské akciové tiskárny

Banka	Datum úpisu akcií	Počet akcií	Celková částka (počet akcií x 400 K)
Živnobanka	28. 12. 1909	750 ks	300.000 K
Záložní úvěr v Hradci Králové ¹⁴⁰	29. 12. 1909 + 27. 1. 1910	375 + 2 ks	150.800 K
Pražská úvěrní banka	29. 12. 1909	250 ks	100.000 K
Česká průmyslová banka	30. 12. 1909	625 ks	250.000 K

Zdroj: SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 14, inv. č. 518 (tabulka vytvořena autorkou)

Celkem byl základní kapitál nové společnosti ve výši 1.500.000 korun rozdělen mezi 326 úpisních listů, které byly předloženy c. k. notáři při sepsání protokolu o upsání všech akcií v obchodních místnostech České průmyslové banky, a to 31. ledna 1910. V poslední týdnu před sepsáním protokolu o upsání všech akcií se podepsalo 275 akcií, tedy částka v hodnotě 110.000. Mezi úplně posledními, dva dny před sepsáním protokolu, upsali akcie obchodník František Tůma (5 ks akcií), advokát J. J. Vejvar (5 ks) a náhodští továrníci Josef a Cyrill Bartoňové (75 ks). Úplně posledním, kdo upsal akcie první emise, byl den před sepsáním notářského protokolu historik Zdeněk Tobolka, a to v počtu 5 zbývajících kusů do celkové částky 1.500.000 K.¹⁴¹

Mezi posledními, v druhé polovině ledna 1910, byl také člen přípravného výboru František Zvěřina (20. 1. 1910), který nepřipojil svůj podpis na smlouvu s rodinou Julia Grégra, ač zůstal členem přípravného výboru, a pánové Josef Wohanka (17. 1. 1910) a Léon Bondy (15. 1. 1910), kteří se na úplném konci roku 1909 částečně zapojili do vyjednávání o prodeji Národních listů, respektive do jednání o získání finanční podpory zmiňovaných bank. V některých zápisech je o nich zmínka jako o možných budoucích členech přípravného výboru,¹⁴² jinde jsou v záznamech už jako účastníci jednání.¹⁴³

¹⁴⁰ Dne 29. 12. 1909 bylo upsáno 375 akcií a o necelý měsíc později, 27. 1. 1910, byly upsány další dvě akcie (zdroj: SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 9, inv. č. 409).

¹⁴¹ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 14, inv. č. 518.

¹⁴² Archiv ČNB, fond Živnostenská banka, sign. ŽB/946/1.

¹⁴³ Archiv ČNB, fond Živnostenská banka, sign. ŽB/2681/62.

Z prostudovaných materiálů nelze zcela přesně popsat, do jaké míry se do vyjednávání zapojili. Ve stanovách¹⁴⁴ ani na kupních smlouvách jejich jména nefigurují. Nicméně akcionáři Pražské akciové společnosti zcela nepopíratelně byli. A v případě Léona Bondyho se jednalo dokonce o poměrně vysokou částku 50 tisíc korun, což odpovídá počtu 125 ks akcií.

Pokud se na proces upisování podíváme z druhého konce časové osy, bylo na úplném začátku upsáno 34 akcií, všechny během druhé poloviny května roku 1909. V seznamu upisovatelů první emise je pod nejstarším datem podepsán Karel Kramář, a to pod úpisem na 25 akcií ze dne 20. 5. 1909. Následující měsíc k nim přibylo dalších 31 upsaných akcií v hodnotě 12.400 korun.

Kromě Karla Kramáře byli majiteli úpisních listů i všichni ostatní členové přípravného výboru, kteří s dědici Julia Grégra vyjednali odkoupení Národních listů s veškerým příslušenstvím.¹⁴⁵

Tabulka č. 3: Členové přípravného výboru a jejich podíl na akciích

Osoba	Datum úpisu akcií	Počet akcií	Celková částka (počet akcií x 400 K)
Václav Havel	30. 11. 1909 + 22. 12. 1909	5 + 45	20.000 K
Karel Kramář	20. 5. 1909 + 12. 12. 1909	25 + 200	90.000 K
Jindřich G. Maštálka	7. 12. 1909 + 12. 12. 1909	13 + 50	25.000 K
Alois Rašín	10. 10. 1909 + 11. 12. 1909	5 + 20	10.000 K
Zdeněk Tobolka	7. 12. 1909 + 30. 1. 1910	5 + 5	4.000 K
František Zvěřina	20. 1. 1910	25	10.000 K

Zdroj: SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 14, inv. č. 518 (tabulka vytvořena autorkou)

Řada akcionářů si pořídila jen pár akcií, často i jedinou. Mezi těmi, kteří se rozhodli zainvestovat větší částku, byli Léon Bondy (125 ks akcií, 50.000 K), náhodští továrníci Josef a Cyrill Bartoňové (75 ks akcií, 30.000 K) a také Občanská záložna ve Vršovicích (75 ks akcií, 30.000 K). Částku vyšší než 10 tisíc korun pak zainvestovali továrník J. A.

¹⁴⁴ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 14, inv. č. 531.

¹⁴⁵ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 14, inv. č. 518.

Šimáček (50 ks akcií), soukromník Bohuslav Beneš (35 ks akcií) a advokát Václav Škarda (26 ks akcií).¹⁴⁶

Tím, že byly akcie upsány, ale neměl přípravný výbor, respektive Národní strana svobodomyšlná vyhráno. Pro další krok bylo zapotřebí, aby byla také celá částka složena u České průmyslové banky, a to minimálně 8 dní¹⁴⁷ před ustavující valnou hromadou. Přípravnému výboru ovšem po jeho urgencích začaly chodit omluvy, že buď upisovatelé momentálně nejsou v tak dobré finanční situaci, jako když podepisovali úpisní list, nebo tvrdili, že nevěděli o podmínkách splacení upsané částky.¹⁴⁸ Členům výboru se ale podařilo potřebné akcie včas přepsat na jiné upisovatele, kteří částku složili.

V následném sledu událostí po sepsání protokolu o upsání všech akcií byly po několika poradách sepsány také stanovy Pražské akciové tiskárny, které byly posléze schváleny na základě zmocnění c. k. ministerstva vnitra ze dne 21. února 1910 a výnosem místodržitelství ze dne 24. února 1910. Původní akciový kapitál 1.500.000 korun byl rozdělen mezi 3750 akcií po 400 korunách. Akcie byly na konkrétní jména vlastníků a jejich převod vyžadoval schválení správní rady.¹⁴⁹

K 25. únoru 1910 potvrdila Česká průmyslová banka, že je u ní pro Pražskou akciovou tiskárnu složen celý akciový kapitál ve výši 1.500.000 korun. Přijetí peněz za základní jistinu potvrdili člen správní rady peněžního ústavu Vladimír Škarda¹⁵⁰ a jeho ředitel Cyrill Ronek. Česká průmyslová banka dne 8. března 1910 v dopise potvrzuje plné a hotové splacení veškerých akcií, které mají být vydané.¹⁵¹

O necelé dva roky později, dne 28. 4. 1912 valná hromada rozhodla o navýšení kapitálu na 2.000.000 korun. Další navýšení se potom uskutečnilo 21. 6. 1920, k původním akciím přibýlo dalších 5000 kusů. Základní kapitál tak činil 4 miliony korun¹⁵².

¹⁴⁶ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 14, inv. č. 518.

¹⁴⁷ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 9, inv. č. 406.

¹⁴⁸ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 8.

¹⁴⁹ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 6.

¹⁵⁰ Jedná se o bratra člena správní rady Pražské akciové tiskárny Václav Škardy.

¹⁵¹ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 9, inv. č. 405.

¹⁵² SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 14, inv. č. 530.

4.3.4 Ustavující valná hromada Pražské akciové tiskárny

Stanovy vznikající Pražské akciové tiskárny byly schválené původní akciový kapitál upsaný u České průmyslové banky a jeho úplné splacení oficiálně potvrzené. Před přípravným výborem se objevila aktuální výzva v podobě ustavující valné hromady. Pozvánku na její konání musel přípravný výbor uveřejnit podle přesně daných pravidel více než 14 dnů před jejím konáním. Úřady zároveň stanovily, že organizátoři valné hromady musejí dát tuto skutečnost na vědomí c. k. místodržitelství, a to minimálně 8 dní před konáním.

Dne 24. února 1910 vydalo c. k. místodržitelství jménem c. k. ministerstva vnitra povolení ke zřízení Pražské akciové tiskárny, a to na základě podmínek, které musejí být dodrženy: kapitál společnosti musí být úplně splacen před zápisem společnosti a v řádném termínu se musí uskutečnit ustavující valná hromada. Zřízení firmy se uskutečnilo i na základě zmocnění dalších několika institucí, mimo jiné c. k. ministerstva vnitra, c. k. ministerie financí, obchodu, spravedlnosti a veřejných prací.¹⁵³

Samotná ustavující valná hromada se uskutečnila v sobotu 12. března 1910. Účastnit se jí mohli upisovatelé, kteří minimálně 8 dní před konáním dali Aloisi Rašínovi na vědomí, že se chystají zúčastnit, a jako legitimace při valné hromadě fungovala stvrzenka o zaplacených akciích. Jeden hlas při hlasování se rovnal pěti akciím. Valná hromada se konala od 16 hodin v místnostech Národního klubu v Praze II. Ferdinandově, dnes Národní třídě¹⁵⁴ č. 119. Listinné osvědčení o konání bylo sepsané před c. k. notářem Františkem Gubnerem. Konec byl ohlášen po páté odpolední. Valné hromadě předsedal Karel Kramář a celkem se jí účastnilo 119 akcionářů, což byla více než jedna čtvrtina z celkových 300 upisovatelů. Přítomní tedy byli usnášeníschopní a dohromady zastupovali 3482 akcie z celkového počtu 3750, tedy více než čtvrtinu upsaných akcií.¹⁵⁵

Valné hromady se mohli účastnit a zároveň v ní hlasovat jen majitelé nebo zástupci 5 a více akcií. Podmínkou bylo, že na osobu, která má hlasovací právo, musí být akcie připsané v knize akcionářů, a to minimálně 3 měsíce před konáním valné hromady. A

¹⁵³ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 14, inv. č. 516.

¹⁵⁴ Národní | Uličník | Praha 1 - území, symboly, ulice, památky, historie | MČ Praha 1 | Praha 1. Praha 1 – Městská část Praha 1 [online]. Dostupné z: <http://www.praha1.cz/cps/praha-1-narodni.html>.

¹⁵⁵ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 14, inv. č. 517.

nikdo nesměl mít více než 40 hlasů. Valná hromada pak měla právo usnášet se o smlouvách, schvalovat konečné roční účty, bilanci a návrhy na rozdělení výtěžku, přijímat či odmítat návrhy správní rady a řadu dalších pravomocí, které z jejího statusu plynuly. Všechny byly podrobně popsány ve zpracovaných stanovách společnosti, které byly na ustavující valné hromadě přijaty a jasně definovaly strukturu vedení firmy i její správu. Veškeré záležitosti podle nich obstarává:

- a) valná hromada,
- b) správní rada,
- c) ředitelství,
- d) revisoři.

Povinností valné hromady byla dále volba členů správní rady, revisorů a náhradníků správní rady. Ta se skládala z 12 členů, z nichž 9 volila valná hromada, a to na dobu 5 let. Správní rada měla právo za společnost platně jednat ve všem, co nebylo výslovně stanovami nebo zákonem valné hromadě vyhrazené. A správní rada si ze svého středu také volila ředitelství. Tedy orgán, který byl povinen obstarávat obchody společnosti. Revizoři nesměli být v představenstvu společnosti a kontrolovali zejména rozvahu, účetní závěrku a výsledky obchodování.¹⁵⁶

V průběhu valné hromady byly přítomným předloženy zprávy a návrhy přípravného výboru, které byly jednomyslně schváleny. Členům výboru se dostalo za odvedenou práci zaslouženého poděkování.¹⁵⁷ Součástí programu bylo i potvrzení o upsání a splacení všech akcií a složení obnosu akciové jistiny u České průmyslové banky.¹⁵⁸

Celý program jednání ustavující valné hromady byl následující:

- 1) usnesení o zřízení akciové společnosti a schválení stanov, respektive společenské smlouvy potvrzené státní správou,
- 2) prozkoumání a vyřízení účtů o nákladech na založení společnosti,
- 3) volba dvou revizorů účtů a jednoho náhradníka na rok,
- 4) volba 9 členů správní rady na dobu 5 let a 4 náhradníků na stejnou období. Zbylí 3

¹⁵⁶ AČNB, fond Živnostenská banka, sign. ŽB/946/1.

¹⁵⁷ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 6.

¹⁵⁸ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 9, inv. č. 407.

členové správní rady byli dodatečně kooptováni na dobu jednoho roku.¹⁵⁹

Během ustavující valné hromady tedy došlo i na volbu členů první správní rady. Stali se jimi: Karel Groš, Václav Havel, Jan Heberle, Karel Kramář, Josef Lucek, Jindřich G. Maštálka, Alois Rašín, Václav Škarda¹⁶⁰ a Zdeněk Tobolka. Náhradníky byli Jindřich Hartwich, Václav Řezníček, Jan Třebický a Karel Tuček. Zvolení revizoři a náhradník na 1 rok: Josef Semanský, Bohumil Záhorský a Karel Zahradník.¹⁶¹

V ustavující schůzi správní rady byl následně kooptováni do správní rady na jeden rok: Bohumil Čerych, K. B. Mádl a František Vondrák. Předsedou správní rady byl zvolen Karel Kramář, místopředsedou Jindřich G. Maštálka a členy ředitelství Jan Heberle, Jindřich G. Maštálka, Alois Rašín, Václav Škarda a Zdeněk Tobolka.¹⁶²

Převod Národních listů se všemi objekty, které k nim náležely, z prozatímního vlastnictví členů přípravného výboru do majetku nově vzniklé Pražské akciové tiskárny se mohl uskutečnit až po jejím oficiálním vzniku při ustavující valné hromadě. Návrh na finanční vyrovnání mezi členy výboru a nově vzniklou společností předložila správní rada při mimořádné valné hromadě konané 31. března 1910.¹⁶³ Cena za Národní listy, dům, tiskárnu a všeobecnou inzertní kancelář, včetně veškerého příslušenství, byla vyčíslena na 1.760.000 korun.¹⁶⁴ Rozdíl 60 tisíc korun od původní částky nabídnuté dědicům Julia Grégra byl mimořádný výdaj, podle správní rady nutný pro snadnější uskutečnění smlouvy. V žádosti určené valné hromadě správní rada dále požadovala proplacení nákladů spojených s uzavřením smlouvy, které se přidaly na účet zařizovacích výloh. Jednalo se o veškeré výdaje a platby, které za účelem uskutečnění této smlouvy byly přípravným výborem vykonány, stejně jako o náhradu úroků ze zápůjček učiněných členy výboru.¹⁶⁵

¹⁵⁹ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 6.

¹⁶⁰ Dr. Václav Škarda zemřel 8. března 1912, což byla pro Pražskou akciovou tiskárnu citelná rána. Jen o několik měsíců později, 27. června zemřel další člen správní rady, J. Heberle. Do ředitelství za ně byli následně zvoleni Dr. Josef Lucek a Dr. František Vondrák. Národní listy však v témže roce utrpěly ještě jednu bolestnou ránu. 27. června zemřel dlouholetý člen redakce Josef Anýž. Na jeho místo nastoupil následující den jako vydavatel a odpovědný redaktor Servác Heller (zdroj: NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 6).

¹⁶¹ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 14, inv. č. 517.

¹⁶² NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 6.

¹⁶³ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 14, inv. č. 537.

¹⁶⁴ AČNB, fond Živnostenská banka, sign. ŽB/2681/60.

¹⁶⁵ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 14, inv. č. 537.

Kompletně se vytvoření Pražské akciové tiskárny uzavřelo provedením zápisu firmy do obchodního rejstříku a zápisem o koupi domu čp. 920-II. v Praze do knihy pozemkové. Právě tím se stal převod Národních listů na Pražskou akciovou tiskárnu definitivní a právoplatný. Stalo se tak 20. května roku 1910, tedy necelých pět měsíců od odeslání písemné nabídky dědicům Julia Grégra.¹⁶⁶

4.4 Finanční zázemí Národních listů po vlastnické změně

Vlastnickou změnou uskutečněnou v roce 1910 se Národním listům dostalo vydatného finančního zázemí, které by mu s největší pravděpodobností nedokázala rodina Julia Grégra ve sledovaném období poskytnout. Pražská akciová tiskárna měla v následujících letech zřejmý úkol. Zdokonalit přední český politický deník Národní listy i se všemi objekty, které k němu náleží, tedy tiskárnou, inzertní kanceláří a domem, ve kterém v Mariánské ulici sídlil.

Záměrem nových majitelů bylo také rozšíření podniku o novou obchodní tiskárnu. Odměnou za vynaložené úsilí a finanční prostředky jim mělo být zvýšení okruhu abonentů a využívání tiskařské koncese v takovém rozsahu, jako tomu bylo běžné u podniků podobného zaměření.

4.4.1 Investice a jejich návratnost

Pražskou akciovou tiskárnu čekala v následujících měsících řada úkolů a starostí. Nová správní rada se musela postarat o efektivní řízení celého podniku a zdokonalení jeho možností na takovou úroveň, aby svým zákazníkům, respektive čtenářům nabízely Národní listy co nejvyšší úroveň kvality.

Dosavadním vlastníkům přinášela výnosnost podniku zhruba osmiprocentní zúročení vloženého kapitálu.¹⁶⁷ Je zcela logické, že bylo cílem nových majitelů takové číslo navýšit. Členové přípravného výboru se proto na přelomu let 1909 a 1910 zabývali také předběžnými odhady plánovaných investic. Následující tabulka zachycuje výsledky jejich jednání.

¹⁶⁶ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 6.

¹⁶⁷ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 8, inv. č. 401.

Tabulka č. 4: Plánované investice Pražské akciové tiskárny

Plánovaná investice	Částka
Dům (rekonstrukce původního nebo výstavba nového)	600.000 K
Novinová tiskárna s rotačními a sázecími stroji	340.000 K
Zařízení administrace a expedice (nábytek apod.)	30.000 K
Zařízení redakce a knihárny	20.000 K
Zařízení nakladatelství a inzertní kancelář	10.000 K
Provozovací kapitál (velké inzerující firmy žádají úvěr nekrytý akcepty a při nakladatelství nutno poskytovat otevřený úvěr 12 – 15 měsíční).	500.000 K
Celkem	1.500.000 K

Zdroj: SOA v Praze, kt. 14, inv. č. 516 (tabulka vytvořena autorkou)

Pražskou akciovou tiskárnu zajímala také odhadovaná návratnost vynaložených finančních prostředků. Při výpočtu vycházel přípravný výbor ze skutečnosti, že se jedná o poměrně významný denní tisk, který vychází 2x denně a je určen pro střední, zámožnější vrstvy obyvatelstva. Ranní vydání stálo 8 haléřů a za večerní číslo se platily 4 haléře.¹⁶⁸

Tabulka č. 5: Návratnost vynaložených finančních prostředků

Oblast výnosu	Zisk
Zisk z prodeje při 20.000 abonentech, po srážkách veškeré režie a výrobní ceny tisku	100.000 K
Obchodní tiskárna při projektovaném řízení zakázek za 300.000 korun, s minimálním 10% čistým ziskem	30.000 K
Pronajaté místnosti (dvě poschodí se dvěma byty – o pěti pokojích), po srážce daně s přírážkami	5.000 K
Inzertní kancelář	5.000 K
Nakladatelství pro první rok	5.000 K
<i>Úhrnem (s vidinou stoupajícího zisku v příštích letech)</i>	<i>145.000 K</i>
Čistý zisk (po srážce příspěvku k rezervnímu fondu, tantiém správní radě, odměn revizorům účtů, vše ve výši 35.000 korun)	110.000 K

Zdroj: SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 14, inv. č. 516 (tabulka vytvořena autorkou)

¹⁶⁸ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 14, inv. č. 516.

Na základě těchto výpočtů se členové přípravného výboru usnesli, že akciový kapitál Pražské akciové společnosti, který je podle seznamu upisovatelů z 29. ledna 1910 plně upsán, je dostatečný a podnik by měl podle všeho vynést dobré zúročení vložených investičních prostředků.¹⁶⁹

Výstavba spolehlivých základů vedoucích k trvalému úspěchu a rozkvětu si ale žádala rozšíření podniku. Vedení podniku proto rozhodlo o rozšíření dosavadní administrace o propagační a akviziční oddělení a do Národních listů přijalo mladé úředníky i úřednice. Což byla novinka i z toho důvodu, že předchozí vedení ženské úřednické síly nepřijímalo.¹⁷⁰

4.4.2 Rekonstrukce dosavadního prostoru a přístavba nového křídla

Jedním z témat schůzí členů přípravného výboru při sepisování žádostí o povolení zřízení Pražské akciové tiskárny bylo i sídlo Národních listů. Varianta stěhování pro ně nebyla myslitelná. Zároveň si byli vědomi toho, že nejlepší je zůstat ve vlastním domě, nejlépe v centru města a v blízkosti hlavní pošty.¹⁷¹

To vše dosavadní sídlo Národních listů v Mariánské ulici, dnešní Opletalově,¹⁷² splňovalo. Přesto byly nezbytné velké změny. Umístění a zařízení jednotlivých oddělení závodu se jim zdála být primitivní a hlavně nedostačující.¹⁷³ Kromě modernizace tiskárenského zařízení tak, aby bylo konkurence schopné, které se věnuji v následující podkapitole, bylo zapotřebí předělat i prostory, ve kterých sídlila administrace, expedice, sazárny, stereotypie, strojovny a také samotná třípokojevá stará redakce, která už nestačila novým poměrům.¹⁷⁴ Zcela logickým krokem tak bylo značné rozšíření a celková reorganizace celého závodu.¹⁷⁵

¹⁶⁹ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 14, inv. č. 516.

¹⁷⁰ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 144.

¹⁷¹ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 14, inv. č. 516.

¹⁷² Opletalova | Uličník | Praha 1 - území, symboly, ulice, památky, historie | MČ Praha 1 | Praha 1. Praha 1 – Městská část Praha 1 [cit. 27. 12. 2017]. Dostupné z: <http://www.praha1.cz/cps/praha-1-opletalova.html>.

¹⁷³ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 6.

¹⁷⁴ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 105.

¹⁷⁵ Dalších úprav, především 1. a 2. patra hlavní budovy, se prostory dočkaly ve dvou časových etapách provedených inženýrem Bohdanem Bečkou v poválečném období (zdroj: NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 105 – 106).

V jubilejním vydání Národních listů z 21. 12. 1929 na nutnost přestavby vzpomíná ve svém článku i Josef Lucek: „Bylo tedy nutné nejen budovu ale celý závod od základů přetvořiti, nově rozšířiti a zařídit tak, aby po každé stránce vyhovoval moderním požadavkům a byl schopen konkurence i dalšího rozšíření. Sestaven tudíž přesný program prací jak pro organisaci služby, zejména redakční a administrační, tak i pro získání nových a úpravy dosavadních místností redakčních, tiskárenských, kancelářských; vypracovány rozpočty a plány na vnitřní i vnější přestavbu domu, na přeměnu a doplnění dosavadní tiskárny novinářské, a na nové přístavby pro nově zařizovanou tiskárnu obchodní a její strojové a sazárenské zařízení.“¹⁷⁶

Nové vedení na nic nečekalo. S přestavbou se začalo bezodkladně, s maximálním možným urychlením. Významného úkolu se ujal člen správní rady, architekt Václav Havel, autor paláce Lucerna. Během následujících dvou let se mu podařilo rozšířit a zmodernizovat sídlo Národních listů, aniž by při tom vydávání listu či jiné práce tiskárny byly výraznějším způsobem omezeny nebo narušeny.¹⁷⁷ Podle návrhu Josefa Čámského, který se nechal inspirovat geometrickou secesí, bylo přestavěno původně klasicistní uliční křídlo vedlejší budovy tiskárny. Vlastní provoz tiskárny byl umístěn ve dvorním křídle.¹⁷⁸

Nové uspořádání zasáhlo i soukromý byt ve druhém patře hlavní budovy, který do doby vlastnické změny využívala rodina Julia Grégra a který byl při rekonstrukci zcela zrušen. Celé poschodí bylo následně pronajaté ústřednímu sekretariátu Národně demokratické strany. Změn se dočkal i půdní prostor, kde vzniklo několik archivních místností. Původní rozmístění redakce, která sídlila v prvním patře, zůstávalo přes třicet let beze změny. Až v roce 1911 podoba „staré redakce“ definitivně zanikla, aby mohla vzniknout nová. „Místo dlouhé pavlače, po které se zvenčí v prvním poschodí chodilo, zřízena dlouhá chodba, ze které se vcházelo do pokojů redakčních, nesterjně velkých, zprava i zleva. Staré místnosti byly upraveny tak, že vstupní pokoj (v prvním patře z chodby nalevo) vyhrazen byl správě domu, řediteli Josefu Maříkovi. Druhý, největší pokoj bývalé redakce změněn byl v zasedací a konferenční síň. Třetí pokoj pak, jenž byl nejdelší ze

¹⁷⁶ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 6.

¹⁷⁷ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 105.

¹⁷⁸ VALCHÁŘOVÁ, V.. *Pražský industriál, nekrology 2002 – 2007*. Věstník Klubu Za starou Prahu, ročník XXXVII. (VII.), číslo 2-3/2007, str. 15.

všech, byl rozdělen na tři menší pokoje (po jednom oknu) a vyhrazen byl úřadujícím členům správní rady, respektive ředitelství Pražské akciové tiskárny,¹⁷⁹ vzpomíná na tehdejší úpravy Ladislav Tůma-Zevloun v Jubilejním sborníku z roku 1941.

Reorganizací prošla i bývalá pracovna Julia Grégra, ve které posléze působil jeho syn Prokop. Nově fungovala jako „hovorna“ pro návštěvy. „Z té pak druhou stranou (vlevo) vcházelo se (jako podnes) do vlastní redakce. Oddělen byl pouze pokoj pro noční službu, jímž se nemohlo procházeti do místností redakčních. Do sazárny se chodilo novým schodištěm, do křídla zbudovaným.“¹⁸⁰

Přestavba ale nezahrnovala jen rekonstrukci stávající budovy. Bylo zapotřebí podnik rozšířit a jediný směr, který to umožňoval, bylo prostranství bývalé soukromé zahrady Grégrovy rodiny, nyní pozemek Pražské akciové tiskárny. Právě zde brzy vzniklo zcela nové dvoupatrové křídlo a podzemními prostory, kde byly umístěny potřebné stroje.¹⁸¹ Vznikly tak objekty spojené s původní budovou, ve kterých byla zřízena nová obchodní tiskárna. Vybavena nejmodernějšími stroji té doby mohla začít pracovat v létě roku 1913. Poté bylo možné se více věnovat také obchodní činnosti, která se brzy začala utěšeně rozvíjet.¹⁸²

A do nové budovy byly přemístěny také sazárny. Na jejich místě ve staré budově byly zřízeny prostory pro administrační, expediční a nakladatelské kanceláře.¹⁸³

4.4.3 Modernizace strojů a tiskárenského zařízení

V době vlastnické změny byla novinářská tiskárna Národních listů vybavená jen nejnutenějším zařízením pro denní tisk. To však bylo zapotřebí změnit. Pražská akciová tiskárna proto investovala nemalou částku také do potřebných strojů. Výrazně tím pozvedla technickou vybavenost nejen samotné tiskárny, ale i dalších objektů, jako například

¹⁷⁹ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 105-106.

¹⁸⁰ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 106.

¹⁸¹ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 106.

¹⁸² NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 7.

¹⁸³ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 82.

sazárny,¹⁸⁴ do které před vypuknutím první světové války přibýly ke stávajícím čtyři nové sázecí stroje. Z Národních listů se tak rázem stal „nejpohotovější český list v informování svého čtenářstva.“¹⁸⁵

Z Indexu strojů z let 1943-1949¹⁸⁶ je zřejmé, že ve sledovaném období přibyl každý rok minimálně jeden sázecí stroj značky Linotype, v roce 1911 se jednalo o dvouzásobník, v následujících letech o třízásobníky. Pořizovací cena každého ze strojů byla minimálně 20 tisíc korun. Modernizací prošla i stereotypie, zejména v roce 1911, kdy Národním listům přibýly kombinovaný stereotypní přístroj Wieder a obráběcí stroj Bulldog z dílny firmy Zrnka a také se uskutečnila značná investice v podobě zařízení nové stereotypie včetně cirkulárky v hodnotě více než 40 tisíc korun.

Další nedílnou součástí tiskárny byly rotační stroje.¹⁸⁷ Koncem roku 1911 uvedla Pražská akciová tiskárna do provozu dva zcela nové, jeden za více než 56 tisíc korun, druhý byl ještě o deset tisíc dražší. Podrobné záznamy se vedly také o tiskacích strojích, kterých jen v roce 1911 přibýlo celkem šest, v roce předešlém, stejně jako ve třech následujících letech po jednom za každý rok. Většinou se jednalo o rychlolisy, investičně nejvýznamnější položkou byly dvouobrátkové stroje, každý s pořizovací cenou přes 21 tisíc. Inovace se dotkla i knihařských strojů. V letech 1911-1913 zakoupila Pražská akciová tiskárna řezací stroje, šicí stroj na bloky i ruční, perforovací stroj, dírkovací stroj a skládací stroj. V roce 1913 přibýly i dva vysokotiské naftové motory značky Bronz za necelých 47 tisíc korun.

Po vypuknutí války v létě 1914 se vedení Národních listů ze všech sil snažilo udržet závod na takové technické výši, kterou se mu podařilo vybudovat v předcházejících čtyřech letech. Po válce zakoupila Pražská akciová tiskárna nově 2 rotační a 5 sázecích strojů. Zároveň sledovala trendy a vývoj tiskové techniky ke zdokonalení výroby. Další

¹⁸⁴ Národní listy byly až do roku 1901 sázeny výhradně ručně. Vrchní metér rozdělával rukopis rozstříhaný po několika řádcích až čtyřiceti sazečům. V roce 1901 ale Prokop Grégr objednal čtyři nejnovější sázecí stroje značky Linotype. Ty odlévaly celé řádky a výkon ručního sazeče tak pěti až šestinásobně zvyšovaly. Tím se urychlilo sázení zpráv, které dorazily v noci a zkrátila se noční pracovní doba sazečů (zdroj: NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 141).

¹⁸⁵ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 141.

¹⁸⁶ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 15, inv. č. 613, 615; knihy č. 43, 44.

¹⁸⁷ Na konci 19. století byly v rotačním oddělení dva rotační stroje. Ve srovnání s rokem 1929 už jich bylo celkem pět (zdroj: NÁRODNÍ LISTY. 70. ročník, 2. příloha jubilejního čísla, 21. 12. 1929, str. 5).

modernizace proběhla v období let 1925 – 1928, závod koupil 4 sázecí stroje.¹⁸⁸

V roce 1929 vlastnila Pražská akciová tiskárna 17 sázecích strojů. Z toho 16 bylo široce oblíbené značky Linotype. Byly mezi nimi i první stroje, které v roce 1901 objednal a nechal postavit Prokop Grégr, čímž se národní listy staly první českou novinářskou tiskárnou, která sázecí stroje zavedla do provozu. A to, že tyto stroje fungovaly i po další desetiletí, svědčí o kvalitě materiálu, ze kterého jsou vyrobené, stejně jako o jejich kvalitní konstrukci.¹⁸⁹

V roce 1930 zakoupila Pražská akciová tiskárna další tiskovou rotačku normalizovaného středoevropského formátu a další 4 sázecí stroje získává společnost pro své potřeby v letech 1932 – 1933.¹⁹⁰

Zdokonalená obchodní tiskárna se stala pevným pilířem Národních listů. Je zřejmé, že se správní rada společnosti snažila jít s dobou v nejvyšší možné míře, v jaké to šlo. Finanční možnosti dovozovaly vedení podniku pořizovat stále novější a kvalitnější stroje tak, aby byly Národní listy maximálně konkurenceschopné.

4.4.4 Bilance a rozvahy, finanční záležitosti

Činnosti, které po vlastnické změně prováděla Pražská akciová tiskárna, vyžadovaly značné finanční prostředky. Největší položky bezesporu pohltila přestavba dosavadního areálu včetně výstavby nového objektu ve dvoře, stejně jako modernizace technického zařízení. Vedení Pražské akciové tiskárny proto muselo brzy sáhnout k bankovnímu úvěru, o který požádala u České průmyslové banky. Ta ochotně poskytla i hypotekární zápůjčku na dům.¹⁹¹

Z archivních záznamů České národní banky lze vyčíst, jak se postupně navyšoval úvěr Pražské akciové tiskárny.

¹⁸⁸ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 141.

¹⁸⁹ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní vydání, 21. 12. 1929, str. 11.

¹⁹⁰ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 141.

¹⁹¹ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 7.

Tabulka 6: Žádosti Pražské akciové tiskárny o úvěr u České průmyslové banky

Datum	Organizační složka banky	Návrh/schválení	Žádaná částka	Nová částka
15. 03. 1910	Výkonný výbor	Návrh navýšení	300.000 K	300.000 K
20. 04. 1910	Správní rada	Schválení navýšení		
19. 07. 1910	Výkonný výbor	Návrh navýšení	300-350.000 K	600.000 K
18. 08. 1910	Správní rada	Schválení navýšení		
18. 07. 1911	Výkonný výbor	Návrh navýšení	Do 850.000 K	850.000 K
05. 09. 1911	Správní rada	Schválení navýšení		
23. 01. 1912	Výkonný výbor	Návrh navýšení	200.000 K	N/A
07. 02. 1912	Správní rada	Schválení navýšení		

Zdroj: Archiv ČNB, fond Česká průmyslová banka, sign. 730/21, 730/51, 747/21, 747/23 906/22, 906/42, 757/43, 757/45, 752/10, 752/16 (tabulka vytvořena autorkou)

Poslední navýšení z února 1912 schválila správní rada České průmyslové banky s podmínkou, že je přechodné na 6 měsíců a že se do té doby upraví úvěrové poměry v Pražské akciové tiskárně nebo že bude další úvěr splacen. Úvěry se v bilancích promítaly do kolonky věřitelé. Ta se, jak uvádí tabulka níže, postupně zvyšovala.¹⁹²

Tabulka č. 7: Mzdy, věřitelé a dluhy Pražské akciové tiskárny z bilancí let 1911-1914

Rok	Věřitelé	Hypotekární dluhy	Mzdy
1911	979.957,58 K	178.181,20 K	838.791,30 K
1912	1.454.356,05 K	396.285,83 K	525.565,96 K
1913	776.302,39 K	542.635,61 K	537.473,96 K
1914	807.408,63 K	537.189,07 K	498.182,34 K

Zdroj: SOA v Praze, knihy č. 15, 16, 19, 20 – rozvahy a bilance 1911-1914 (tabulka vytvořena autorkou)

Z bilancí let 1911 – 1914 je také patrné, jak se Pražské akciové tiskárně podařilo snížit mzdové výdaje. Zároveň se ale stále navyšovaly náklady potřebné k celkové modernizaci závodu. Nejvýrazněji zasáhly do rozpočtu v letech 1911 – 1912.

Vysoké úroky a provize, které bylo nutné platit z úvěru, značně zatěžovaly bilanci

¹⁹² AČNB, fond Česká průmyslová banka, sign. ČPB/752/16.

závodu. To přimělo správní radu k návrhu navýšení základního kapitálu na 2 miliony korun, což odsouhlasila valná hromada na svém zasedání 28. dubna 1912 a vydáním dalších 1250 akcií s tím, že dosavadní akcionáři měli přední právo k nabytí nových akcií.¹⁹³

Při této druhé emisi akcií jich nejvíce zakoupil stavitel a inženýr Václav Havel. K původním 50 z první emise přidal dalších 50 kusů. Ke svým akciím z první emise, kterých bylo 225, si nových 25 přikoupil také Karel Kramář. 22 akcií pro sebe upsal majitel pivovaru ve Dvoře Králové F. Klazer a po 20 akciích získali pánové Bohumil Čerych, Václav Krumbholz, univerzitní profesor O. Kukula, ředitel České průmyslové banky Josef Lucek a obecní starší Tomáš Maděra. Zajímavá je také účast ředitele správní rady Živnostenské banky Jana Otta a ředitele Živnostenské banky Jaroslava Preisse, kteří se první emise neúčastnili, stejně jako stavitel Josef Čámský, který nyní upsal 12 akcií.¹⁹⁴

Finance získané druhou emisí akcií použila Pražská akciová tiskárna částečně k zaplacení drahého bankovního úvěru a částečně je využila v provozu podniku. Ke stejnému účelu také použila prostředky z dlouhodobé hypotekární zápůjčky. Tyto transakce společnosti zajistily značné úspory. Vzhledem k reorganizačním opatřením a stavebním úpravám, jakož i racionálnímu hospodaření ve všech podnicích Pražské akciové tiskárny, vykazují závěrečné účty v letech 1911-1914 zisky.¹⁹⁵

Tabulka č. 8: Porovnání finančních bilancí na konci let 1911 – 1914 (v korunách)

	Aktiva	Pasiva	Příjmy	Vydání	Zisk
1910/1911	2.822.561,37	2.688.709,25	2.110.508,75	1.976.656,63	+133 852,12
1912	3.448.207,96	3.380.677,89	1.304.829,04	1.237.298,97	+67.530,07
1913	3.386.171,61	3.351.165,74	1.355.885,75	1.320.879,88	+35.005,87
1914	3.382.774,94	3.350.119,36	1.180.234,51	1.147.578,93	+32.655,58

Zdroj: Národní listy, 21. 12. 1929, str. 7; SOA v Praze fond Pražská akciová tiskárna, kt. 20, inv. č. 870-873 (tabulka vytvořena autorkou)

Okruh čtenářů a předplatitelů, u kterých se Národní listy těšily stále většímu zájmu, se každým rokem rozšiřoval. Pražská akciová tiskárna dosahovala uspokojivých výsledků i

¹⁹³ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 6-7.

¹⁹⁴ SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 9, inv. č. 411.

¹⁹⁵ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 7.

po obchodní stránce. Pokles se naopak ve sledovaném období projevil v příjmech z inzerce. Podle Josefa Lucka na tom měly zřejmě svůj podíl „*neklidné politické a hospodářské poměry*,“ které tlumily průmyslovou podnikavost té doby.¹⁹⁶

I přes dražší výrobu vykazovala uspokojivé zisky také obchodní tiskárna. Slibný počáteční vývoj všech podniků ale zabrzdila nejistota způsobená válečnými zmatky na Balkáně.¹⁹⁷ Ty způsobily nejen potlačení podnikavosti a pokles výroby, ale také zvýšení úrokové sazby, což mělo neblahý vliv i na tiskařský průmysl. V prosinci 1913 až březnu 1914 se navíc uskutečnila všeobecná stávková typografického personálu. Obchodní tiskárna, která tak nemohla provádět vánoční a novoroční práce v plné míře, tím pochopitelně značně utrpěla. Stejně jako Národní listy, pro které byly Vánoce nejvýnosnější inzertní dobou. Část příjmů se ztratila i nepravidelným vycházením večerníku v této nelehké době. Josef Lucek ale ve svém vzpomínání doplňuje: „*Utrpěné újmy touto stávkou podařilo se ještě během prvního půlletí roku 1914 úsporami a zvýšenými příjmy vyrovnati, takže zase rostly naděje na příznivější výtěžky.*“¹⁹⁸

Veškeré naděje ale o několik měsíců později zastavila první světová válka, která propukla 28. července 1914. Další rozvoj i činnost podniků tím byla pro následující čtyři roky ochromena následkem persekucí a konfiskací materiálu. Přesto Pražská akciová tiskárna válečné období ustála a Národní listy udržela při životě. A to i zásluhou pevného finančního zázemí, které podniku stihla zajistit před vypuknutím války.

4.5 Sídlo Národních listů

V průběhu své existence byly Národní listy několikrát nuceny změnit nebo dobrovolně opustily sídlo své dosavadní redakce, expedice, administrace i tiskárny. Co se tisku týče, původně byly Národní listy tištěné v německé Rennově tiskárně „U tří lip“¹⁹⁹ na

¹⁹⁶ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 7.

¹⁹⁷ Zahraniční politika Rakouska-Uherska se nemínila vzdát svého vlivu na jihu. Výsledkem živých problémů se staly dvě balkánské války v letech 1912 – 1913. Ty se staly předehrou první světové války, která na sebe nenechala dlouho čekat (zdroj: EFMERTOVÁ, M. České země 1848 – 1918, 1995, str. 61-62).

¹⁹⁸ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, jubilejní číslo, 21. 12. 1929, str. 7.

¹⁹⁹ V domě U Tří lip v tehdejší Kolovratově, dnes ulici Na příkopě č.p. 854 strávila své poslední dny v manželově bytě Božena Němcová. (zdroj JAROLÍMKOVÁ, S. Co v průvodcích o Praze nebývá 2 aneb 162 pražských zajímavostí. 2012, str. 105).

tehdejší Kolovratské třídě²⁰⁰ č. 854-2.²⁰¹ V době, kdy deník začal vycházet, ještě totiž neexistovala česká knihtiskárna, jejíž možnosti by tisk listu umožňovaly. Důvodem byly přísné policejní kontroly a tresty. Situaci nepomáhala ani povaha deníku, protože brzy byly německému Rennovi Národní listy na obtíž a snažil se takového zákazníka zbavit.²⁰² To se mu podařilo s koncem roku 1861, od 1. ledna následujícího roku se Národní listy tiskly v tiskárně Kateřiny Jeřábkové. Do Uršulinské ulice č. 140-2 se přesunula i administrace a expedice listu. Redakce je následovala 7. května 1862.²⁰³ Ale ani v tomto novém sídle Národní listy nevydržely dlouho. Tiskárna Kateřiny Jeřábkové přijala pronásledované Národní listy pod nátlakem Julia Grégra a jeho přátel. Podmínky tohoto přijetí byly ale pro deník likvidační a pro zachování budoucí existence listu se zdálo být nutností založit vlastní závod pro tisk Národních listů. Bylo evidentní, že bez něj se deník už neobjede. Vlastní tiskárna navíc slibovala větší nezávislost a možnost finanční úspory při lepší koordinaci procesu výroby.²⁰⁴

Eduard Grégr se proto rozhodl s několika přáteli²⁰⁵ založit vlastní tiskárnu a společně si pronajali místnosti v Růžové ulici.²⁰⁶ Na této adrese s číslem popisným 1416-II začala pracovat nová tiskárna 30. 6. 1862.²⁰⁷ Redakce listu zde fungovala o pár týdnů později, konkrétně zde sídlila od 11. 8. 1862, zatímco administrace a expedice sídlily ve Spálené ulici č. 65-II.²⁰⁸

Následující tři roky zůstaly v souvislosti se sídlem Národních listů neměnné. Až

²⁰⁰ Na příkopě | Uličník | Praha 1 - území, symboly, ulice, památky, historie | MČ Praha 1 | Praha 1. Praha 1 – Městská část Praha 1 [cit. 27. 12. 2017]. Dostupné z: <http://www.praha1.cz/cps/praha-1-na-prikope.html>.

²⁰¹ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 1, 31. 12. 1861, str. 1

²⁰² GRÉGR, E. a syn. Po padesáti letech, 1912; SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 12, inv. č. 513.

²⁰³ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 2, 7. 5. 1861, str. 1.

²⁰⁴ TEJNICKÁ, Z. Národní listy a vliv jejich politické kampaně na politickou komunikaci na přelomu 80. a 90. let 19. století, 2011, str. 158.

²⁰⁵ Podle rodinných paměti rodiny Eduarda Grégra byly společníci na začátku tří. Finanční riziko vzít si úvěr na sebe vzali Eduard a Julius Grégrové a František Šimáček s tím, že společníky byli zprvu všichni tři (zdroj: GRÉGR, E. Historie rodiny, 1996, str. 37-38). Podle jiného zdroje ale knihtiskařskou koncesi zprvu získal Julius Grégr s Františkem Šimáčkem a Eduard Grégr do podniku vstoupil až v momentě, kdy musel jeho bratr nastoupit osmiměsíční trest ve vězení (NÁRODNÍ LISTY 1861-1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 20). Jisté ovšem je, že od 24. ledna 1863 tiskne Národní listy tiskárna Eduarda Grégra, zatímco do té doby figurovalo v názvu podniku jméno jeho bratra Julia.

²⁰⁶ GRÉGR, E. a syn. Po padesáti letech, 1912; SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 12, inv. č. 513.

²⁰⁷ GRÉGR, E. Historie rodiny, 1996, str. 38.

²⁰⁸ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 2, 11. 8. 1862, str. 1.

15. 6. 1865 přišla změna v podobě přestěhování administrace a expedice do Růžové ulice, od toho dne po dobu několika následujících let zůstávalo vše na jedné adrese. Další důležitá změna přichází 31. 7. 1871.²⁰⁹ Zatímco ostatní zůstalo na svém místě, redakce Národních listů se od tohoto dne přesunula do Mariánské ulice č. 929/20, do druhého nádvoří domu U zlaté lodi.²¹⁰ Odloučení administrace a expedice od redakce však nemělo dlouhého trvání a 14. 8. 1871 se přestěhoval na novou adresu i zbytek personálu.

Ani to ale bylo poslední sídlo Národních listů. Další stěhování bylo v rámci jedné ulice, jen se vše přesunulo o několik domů blíže Václavskému náměstí. „*V roce 1880 začal Dr. Julius Grégr vyjednávat o koupi domu č. 3 v Mariánské ulici (druhý dům od Václavského náměstí). Byl to, v době tehdejší, známý pražský pivovar „U Turků“, budova značně rozložená, s velikým dvorem, kde se požahovaly sudy, a se zahradou. Koupě se dala postupně. Po zrušení pivovaru odprodána byla Dr. Juliu Grégrovi nejdříve přízemní část domu, kde z bývalých sladovnických humen zřízena byla první vlastní tiskárna Národních Listů.*“²¹¹ Od 7. října 1880²¹² si tak mohli čtenáři Národních listů přečíst na spodní straně posledního listu, že se deník tiskne ve vlastní tiskárně. Redakce, administrace a expedice se mohla na novou adresu nastěhovat o necelé dva roky později. „*a to do prvního poschodí domu U Turků, kde jí vykázaný byly tři místnosti: jeden menší pokoj a dva veliké, z nichž zadní byl spojen dveřmi s pracovnou Dr. Julia Grégra, jenž měl v prvním poschodí i rozsáhlý byt. Přístavbou byla z části dvora zřízena jednopatrová expedice a nad ní veliká terasa; část zahrady byla uchována, protože sazárna by nebyla měla světla. Administrace byla umístěna v přízemí.*“²¹³ Od 21. března 1882²¹⁴ až do zániku deníku byla budova v Mariánské ulici č. 3 domovem Národních listů.

Také knihtiskárna Eduarda Grégra žila dál svým vlastním životem. V roce 1872 byla knihtiskárna včetně nakladatelství rozšířena o nový podnik v podobě slévárny písem. Eduard Grégr ji odkoupil od německé firmy Rohlíček & Sievers, čímž dal počátek

²⁰⁹ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 11, 31. 7. 1871, str. 2.

²¹⁰ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 20.

²¹¹ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 20.

²¹² NÁRODNÍ LISTY. Ročník 20. 6. a 7. 10. 1880, str. 4.

²¹³ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 20.

²¹⁴ NÁRODNÍ LISTY. Ročník 22, 21. 3. 1882, str. 6.

českému písmolijectví. „V roce 1877 pak došlo k dalšímu stěhování, a to do rozsáhlé tovární budovy i s dvorem v Tůní ulici, v níž se do té doby nalézala strojírna Breitfeldova.“²¹⁵ O pět let později si Eduard Grégr založil i vlastní obchod s knihami.²¹⁶

4.6 Proměny redakce Národních listů

V průběhu let se neměnilo jen sídlo Národních listů, ale také složení jejich redakce. Nejzásadnější změnu přineslo sloučení listu s deníkem Hlas v roce 1865. Národní listy příchodem redaktorů z Hlasu, mezi kterými byl například Karel Sladkovský, Vincenc Vávra nebo Jan Neruda, získaly cenné opory pro následující roky i desetiletí. V následujících letech už nikdy nedošlo k tak výraznému posílení redakčních sil. Přesto se mohly Národní listy často pochlubit zajímavými a schopnými individuálními úlovky.

Se změnou vlastníků v roce 1910 se v redakci žádné zemětřesení nekonalo. S deníkem se sice jako jeden z mála rozloučil dosavadní ředitel Prokop Grégr,²¹⁷ který místo přijal po smrti svého otce, jinak ale nové vedené převzalo redakční personál téměř kompletní. A to včetně Josefa Anýže, který po smrti Julia Grégra v roce 1896 fakticky vedl Národní listy. Šéfredaktorem byl až do své nenadálé smrti 27. června 1912.²¹⁸

Tajemníkem redakce byl v té době Vincence Červinka. Každodenní porady začínaly v pět hodin odpoledne a předsedal jim Karel Kramář. Pokud nebyl zrovna přítomný, zastoupil ho Alois Rašín. Ten se také ujal „vrchního vedení celého závodu.“

Během redakčních porad byla tím, kdo jí zrovna předsedal, stručně nastíněna politická situace a naznačeno, o čem by měl být úvodní článek. Poté redaktori postupně hlásili, čemu se budou věnovat ve svých rubrikách a jaké mají příspěvky. Přítomen byl i hlavní noční redaktor, který byl „vybavený od Dr. Rašína nejširší plnomocí rozhodovati v noci o tom, co se do listu při velikém návalu materiálu dostane, co tam nezbytně být musí a co možno odložit. Noční redaktor měl také na starosti výhradně sám lámání celého listu a nikdo mu do jeho uspořádání nesměl zasahovati. Ovšem byl za to Dr. Rašínovi

²¹⁵ GRÉGR, E. a syn. Po padesáti letech, 1912; SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 12, inv. č. 513.

²¹⁶ TEJNICKÁ, Z. Národní listy a vliv jejich politické kampaně na politickou komunikaci na přelomu 80. a 90. let 19. století, 2011, str. 54

²¹⁷ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 70 - 71.

²¹⁸ Josef Anýž se stal odpovědným redaktorem Národních listů v roce 1883, po smrti svého předchůdce Josefa Baráka (zdroj NÁRODNÍ LISTY. Ročník 52, 27. 6. 1912, večerní vydání, str. 1).

zodpověden, ²¹⁹ píše ve vzpomínce z Jubilejního sborníku Ladislav Tůma-Zevloun.

Fungování redakce pod novým vedením přibližuje ještě jedna vzpomínka uložená v Jubilejním sborníku z roku 1941: „*Silná osobnost Kramářova vtiskla Národním Listům trvale svůj ráz a Kramářův duch pronikl do všech jejich sloupců. Byl ve stálém styku s redakcí, určoval politickou linii a velmi přísně bděl nad tím, aby se v ničem nezpronevěřovaly svému poslání jakožto deník, předurčený již Juliem Grégrem k bezvýhradné službě věci národní a slovanské. Ohledně úpravy listu trval K. Kramář na tom, aby beze změny následovaly rubriky stále stejně za sebou a přál si „klidný tok“ sloupců.*“²²⁰

V roce 1911, po ročním fungování nové správní rady, měla redakce následující složení: K. Kramář, Z. Tobolka, Josef Mařík, Josef Vejvara, Cyril Ždárský, Ladislav Tůma, Vincenc Červinka, Jaromír Hrubý, Josef Anýž, Josef Holeček, J. V. Kalaš, Ed. Bohdanecký, K. M. Čapek, Karel Tůma, Václav Tille, K. B. Mádl, K. Franzl, Alois Šilhan, Josef Kuffner, K. Hoch, Gabriel Moudrý, Josef Penízek, Th. Živanský, Jaroslav Vlček, J. St. Hevera, Jakub Přimda, Jindřich Šebesta, Václav Hladík, Ivan Honzl, Ignát Hermann, Vilém Heinz-Henry, F. V. Moravec, Jan Preiss, Rudolf Želnický,²²¹ Josef Komárek,²²² Madelaine Chaumont, Coudurier de Chaisagne a Servác Heller, který do roku 1916 zastával funkci odpovědného redaktora.²²³ Dále potom i K. Rumler, Jar. Přimda a L. Piskáč.²²⁴

Přestože bylo několikrát avizováno, že nové vedení převzalo téměř kompletní redakci, k drobným změnám přeci jen došlo. V době vlastnické změny odešli pouze Jaromír Borecký a Václava Flajšhans. Naopak nově přibyly nové síly z Kramářova Dne (a

²¹⁹ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 105-109.

²²⁰ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 97.

²²¹ Rudolf Želnický nastoupil jako metér v roce 1888 a na svém odpovědném místě působil dlouhých 45 let (zdroj NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941, 1941, str. 87).

²²² Josef Komárek působil několik let na pozici metéra. Po vlastnické změně se ale stal „*kalkulačním faktorem Pražské akciové tiskárny,*“ později ředitelem a nakonec byl jmenován správní radou vrchním ředitelem (zdroj NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 87).

²²³ Takové složení redakce se uvádí v 5. příloze k jubilejnímu číslu z 21. 12. 1929, na straně 3. K dispozici je ale také složení redakce v roce 1911, po roce fungování nové správní rady, které nabízí Jubilejní sborník z roku 1941 na straně 106. Zde je seznam redaktorů doplněn ještě o Františka Hellera, Františka Libíčka a Adolfa Zemana.

²²⁴ Poslední tři jmenovaní byli redakčními stenografy. Stejně jako Vlad. Pacák a Ladislav Horák. Ten se v roce 1911 stal řádným členem redakce (zdroj NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941, 1941, str. 106).

jeho předchůdce Nové politiky), kterými byli Josef Mařík, Josef S. Hevera, František Heller a Adolf Zeman. Později přesel z listu Den, který ještě nějakou dobu vycházel, i Jindřich Šebesta.

Další změny se odehrály v rozmezí let 1910 až 1912. Divadelní kritiku převzal po Kuffnerovi prof. Dr. Václav Tille; literární rubriku a feuilleton měl na starosti prof. Dr. Jaroslav Vlček, s výjimkou válečných let, kdy ho často zastoupil Zdeněk Tobolka. Hudebním kritikem se po Jaromíru Boreckém stal Antonín Šilhan. Nováčkem redakce byl od roku 1910 také politický redaktor Dr. Karel Hoch. Ten nejprve působil v zahraniční rubrice, poté jako úvodníkář a časem se stal šéfredaktorem Národních listů. S novým vedením se v redakci objevil i filosof Dr. František Šelepa a od začátku roku 1912 i prof. Dr. Arne Novák. Nově byla založena lékařská hlídka, kterou měl na starosti prof. Dr. Ivan Honl. Než byla zavedena tato nová rubrika, uveřejňoval zdravotnické články v Národních listech Dr. Josef Thomayer. Své místo v redakci měli i váleční zpravodajové, kterými byli Kozák-Čermák, Vladimír Sís a dopisovatel z Bulharska prof. Vladimír Šak.

De facto první ženou, která byla řádným členem redakce, se stala v roce 1912 slečna Františka Svobodová. Dosavadní dopisovatelka dostala na starosti módní hlídku a také psala o drobných zajímavostech ze života. O to se doposud staral redaktor Žďárský, který se tak mohl nově plně věnovat zahraniční rubrice. A ve stejné době vstoupil do redakce také Bohdan Pavlů, kterému bylo svěřeno vedení večerního vydání.²²⁵

Nové vedení Národních listů liberálním směrem v čele s Karlem Kramářem a Aloisem Rašínem ukončil až počátek první světové války v roce 1914.²²⁶

Během své existence disponovala redakce Národních listů řadou zvučných jmen. Mezi nejvýznamnější osobnosti, které v průběhu let svou činnost aktivně spojily s historií Národních listů, ať už jako stálí redaktoři nebo jako přispěvatelé, patří bezesporu Jan Neruda, který do redakce přešel z deníku Hlas, stejně jako Karel Sladkovský. Nesmíme zapomínat ani na Jakuba Arbese, Viktora Dyka, K. M. Choda, Jaroslava Vrchlického, Josefa Václava Sládka nebo Svatopluka Čecha. Dalšími význačnými autory byli Vítězslav Hálek, který stál u zrodu titulu, Bedřich Smetana a Miroslav Tyrš, kteří se zasadili o rozkvět kulturní rubriky, nebo Karel Čapek, který publikoval v době poválečné.

²²⁵ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 105 – 106.

²²⁶ NÁRODNÍ LISTY 1861 – 1941. Jubilejní sborník, 1941, str. 13-15.

Závěr

Národní listy si vydobily v dějinách české žurnalistiky nenahraditelné místo. V době své největší slávy byly nejvlivnější českým politickým deníkem. Dlouhá desetiletí si díky neústupnosti a zarputilosti svého zakladatele Julia Grégra udržely politickou nezávislost, ač byly od počátku spojené s Národní stranou, později s mladočechy, kteří se po mnoha názorových rozkolech se staročeským křídlem osamostatnili. Na konci první dekády 20. století se Grégrovi dědicové odhodlali přijmout štědrú nabídku Národní strany svobodomyšlné v čele s Karlem Kramářem a Národní listy i se všemi objekty, které k nim náležely za cenu 1.700.000 korun převedli do majetku nově vznikající Pražské akciové tiskárny. Až tato vlastnická změna v roce 1910 z Národních listů učinila oficiální tiskový orgán strany, který se pevně držel předepsané politické linie.

Ztrátu politické nezávislosti vykompenzovalo nové vedení výraznou modernizací celého podniku, kterou by si rodina Julia Grégra v takovém rozsahu nemohla dovolit. Původní budova prošla důkladnou rekonstrukcí, uskutečnila se výstavba objektu pro zcela novou obchodní tiskárnu, zastaralé tiskařské a sázecí stroje byly doplněné o moderní konkurenceschopné modely a všechna oddělení prošla celkovou reorganizací. Nejvýznamnější investiční akce se uskutečnily do konce roku 1912. Navzdory těmto velkým změnám ale zůstalo téměř neměnné složení samotné redakce a dalších zaměstnanců, kteří byli pro chod novin nezbytní. Stejně tak byla zachována struktura listu a rozdělení jednotlivých rubrik.

Na těchto pevných finančních základech, které Pražská akciová tiskárna budovala téměř čtyři roky a na kterých se významnou měrou podíleli už od května 1908 poctivou prací členové přípravného výboru, dokázaly Národní listy i přes nepříjemné perzekuce přestát první světovou válku. Vaz jim nezlomil ani rozsudek smrti vynesený nad předními členy mladočechů Karlem Kramářem a Aloisem Rašínem, kteří však byli vzhledem k náhlé smrti císaře následně amnestováni.

V meziválečném období už Národní listy zůstávaly pod vlivem Karla Kramáře a jako oficiální tiskový orgán kopírovaly jeho politickou kariéru. Čtyři roky po jeho smrti zanikly. Poslední číslo Národních listů vyšlo 14. května 1941.

Je zcela zřejmé, že finanční zajištění, které Národní listy vlastnickou změnou získaly, jim zajistilo existenci pro následujících 31 let. Sledované období let 1910 – 1914 je tak vedle samotného vzniku Národních listů v roce 1861, sloučení s redakcí Hlasu o čtyři roky později a smrtí zakladatele Julia Grégra v roce 1896 další důležitou kapitolou historie nejvýznamnějšího českého deníku druhé poloviny 19. století deníku.

Summary

The daily journal Národní listy have earned an irreplaceable place in the history of Czech journalism. At the time of their greatest glory, they were the most influential czech political press. For decades, thanks to the stubbornness and dourness of his founder Julius Grégr, they have retained political independence, although they were originally associated with the political party Národní strana, later mladočeská political party. Grégr's heirs decided to accept the generous offer of the political party headed by Karel Kramář, and the Národní listy and all the objects that belonged to them, transferred to the assets of the new company Pražská akciová tiskárna for 1,700,000 crowns in 1910.

The loss of political independence has offset the new leadership with a significant renovation of the whole enterprise, which the Grégr's family could not afford to do. All objects underwent a general reorganization. Despite these great changes, the editorial staff and other staff members remained almost unchanged.

Národní listy managed to outlive world war I., despite the unpleasant persecution, probably thanks to solid financial bases, which the Pražská akciová tiskárna has been building. Journal was already under the influence of Karel Kramář in the interwar period. Four years after his death were come to the end. The last issue of the Národní listy was issued on May 14, 1941.

Seznam použité literatury

1) Archivní prameny

AČNB (Archiv České národní banky), fond Živnobanka, fond Česká průmyslová banka.

SOA v Praze (Státní oblastní archiv v Praze), fond Pražská akciová tiskárna.

2) Dobový periodický tisk, pamětní tisky, paměti, edice

NÁRODNÍ LISTY. Ročník 1 (1861), ročník 11 (1871), ročník 20 (1880), ročník 22 (1882), ročník 25 (1886), ročník 40 (1900), ročník 50 (1910), ročník 52 (1912), ročník 61 (1921), ročník 62 (1922), ročník 66 (1926).

NÁRODNÍ LISTY. Ročník 70, Jubilejní číslo, 21. 12. 1929.

NÁRODNÍ LISTY. Ročník 75, Jubilejní číslo, 15. 12. 1935.

NÁRODNÍ LISTY 1861–1941. Jubilejní sborník. Praha, 1941.

GRÉGR, Eduard. Dr. Eduard Grégr a syn, knihtiskárna v Praze. 50 let knihtiskárny Eduarda Grégra 1862-1912, Praha, 1912.

TŮMA, Karel. Život dra. Julia Grégra, slavného obránce svobody české. Tiskem i nákladem Edvarda Beuaforta, Praha, 1896.

3) Literatura

BERÁNKOVÁ, Milena. Dějiny československé žurnalistiky. I. díl. Český periodický tisk do roku 1918. Praha, Novinář, 1981.

BERÁNKOVÁ, Milena. Hlas. Vznik, vývoj a politické zaměření. Praha, 1970.

BEDNAŘÍK, Petr.; JÍRÁK, Jan.; KÖPPLOVÁ, Barbara. Dějiny českých médií. Praha, Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3028-8.

EFMERTOVÁ, Marcela C. České země 1848 – 1918, Praha, Albatros, 1995. ISBN 80-00-00323-6.

GRÉGR, Eduard. Historie rodiny. Praha, 1996. ISBN 80-902023-1-4.

HERC, Svatopluk. Jan Otto – podnikatel a bankovní manažer. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav hospodářských a sociálních dějin, 2013, 229 s. Vedoucí diplomové práce: Prof. PhDr. Eduard Kubů, CSc.

HOCH, Karel. Dějiny novinářství od r. 1860 do doby současné. In: Československá vlastivěda. VII. Písemnictví. Praha, Sfinx, 1933, s. 437–514.

JAROLÍMKOVÁ, Stanislava. Co v průvodcích o Praze nebývá 2 aneb 162 pražských zajímavostí. Nakladatelství Motto, Praha, 2012. ISBN 978-80-7246-598-9.

LUSTIGOVÁ, Martina. Karel Kramář – vůdce národa? Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav politologie, 2007, 367 s. Vedoucí disertační práce: Doc. Vratislav Doubek, PhD.

NEPRAŠOVÁ, Veronika. Tiskový proces Julia Grégra jako mediální událost. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra žurnalistiky, 2011, 76 s. Vedoucí diplomové práce Mgr. Martin Sekera, PhD.

ROKOSKÝ Jaroslav, K dějinám Noviny, tiskařského a vydavatelského družstva, in: Marek Pavel (ed.), Tisk a politické strany. Sborník referátů připravených pro nerealizovanou konferenci „Tisk, jeho místo a role v dějinách a současnosti politických stran na území českých zemí a Československa v letech 1860 – 2000“ v Olomouci ve dnech 24. – 25. října 2000, FF UP v Olomouci, Olomouc 2001, ISBN 978-80-900965-5-4, str. 17 – 33.

ROZBROJOVÁ, Michaela. Boj o pravost rukopisů královéhradeckého a zelenohorského na stránkách časopisu Athenaeum a v Národních listech. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií, Katedra mediálních studií a žurnalistiky, 2010, 138 s. Vedoucí diplomové práce Vedoucí práce: prof. PhDr. Jiří Pavelka, CSc.

SEKERA, Martin. Das Tschechische Pressewesen. In: Die Habsburgermonarchie 1848–1918. Wien, 2006, s. 1977–2036.

SEKERA, Martin. Gustav Eim, novinář a politik, diplomová práce, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha 1992, vedoucí Otto Urban, str. 135 – 136.

SBORNÍK Bratři Grérové a česká společnost v druhé polovině 19. století, vyd. Eduard Grégra a syn s Historickým ústavem AV ČR, Praha, 1997.

ŠTOURAČOVÁ, Alena. Obraz Karla Hynka Máchy ve vybraném českém periodickém tisku v období od 1. října 1938 do 31. května 1939. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra mediálních studií a žurnalistiky, 2010, 107 s. Vedoucí diplomové práce: prof. PhDr. Jiří Pavelka, CSc.

TEJNICKÁ, Zuzana. Národní listy a vliv jejich politické kampaně na politickou komunikaci na přelomu 80. a 90. let 19. století. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, 2011, 136 s. Vedoucí rigorózní práce Mgr. Martin Sekera, Ph.D.

URBAN, Otto. Česká společnost 1848 – 1918, Praha, Svoboda, 1982.

VEPŘEK, Martin. Žurnalista Josef Penížek v Národních listech. Praha: Univerzita Karlova, Filosofická fakulta, Katedra archivnictví a pomocných věd historických, 2013, 101 s. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jan Dobeš, Ph. D.

VOLF, Josef. Dějiny novin a časopisů do roku 1848. In: Československá vlastivěda. VII. Pisemnictví. Praha, Sfinx, 1933, s. 391–436.

WINKLEROVÁ, Martina. Karel Kramář (1860 – 1937). Představa o sobě samých, vnímání druhých a modernizace v pojetí českého politika. Praha, Argo, 2011. ISBN 978-80-257-0348-9.

4) Internetové zdroje

Bibliografie dějin Českých zemí. Bibliografie dějin Českých zemí [online]. Historický ústav AV ČR [cit. 3. 1. 2018]. Dostupné z: <http://biblio.hiu.cas.cz/>.

ČECHUROVÁ, Jana. Karel Kramář - vůdce české pravice? Dějiny a současnost [online]. Nakladatelství Lidové noviny [cit. 17. 12. 2017]. ISSN 0418-5129. Dostupné z: <http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2007/11/karel-kramar-vudce-ceske-pravice-/>.

CHALUPNÝ, Vladimír. Malý výlet do historie obce, děti Dr. Julia Grégra. Zpravodaj Obecního úřadu Máslovice, XVIII., únor 2012, č. 1, str. 2. Dostupný také z: <http://www.maslovice.cz/web/cs/informace-pro-obcany/zpravodaj-obce> Copyright © 2009, Obecní úřad Máslovice [cit. 11. 12. 2017].

Ladislav Tůma životopis | Databáze knih. Knihy [online]. Copyright © 2008 – 2018 Databazeknih.cz [cit. 27. 12. 2017]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/ladislav-tuma-31907>.

Na příkopě | Uličník | Praha 1 - území, symboly, ulice, památky, historie | MČ Praha 1 | Praha 1. Praha 1 – Městská část Praha 1 [online] Copyright © 2008, Úřad městské části Praha 1 [cit. 27. 12. 2017]. Dostupné z: <http://www.praha1.cz/cps/praha-1-na-prikope.html>.

Národní | Uličník | Praha 1 - území, symboly, ulice, památky, historie | MČ Praha 1 | Praha 1. Praha 1 – Městská část Praha 1 [online] Copyright © 2008, Úřad městské části Praha 1 [cit. 27. 12. 2017]. Dostupné z: <http://www.praha1.cz/cps/praha-1-narodni.html>.

Opletalova | Uličník | Praha 1 - území, symboly, ulice, památky, historie | MČ Praha 1 | Praha 1. Praha 1 – Městská část Praha 1 [online] Copyright © 2008, Úřad městské části Praha 1 [cit. 27. 12. 2017]. Dostupné z: <http://www.praha1.cz/cps/praha-1-opletalova.html>.

Teze magisterské práce

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce	
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:	
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Monika Babická	Razítko podatelny:
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2012	
E-mail diplomantky/diplomanta: monika.babicka@centrum.cz	
Studijní obor/forma studia: Mediální studia / kombinované studium	
Předpokládaný název práce v češtině: Národní listy 1910 - 1914	
Předpokládaný název práce v angličtině: Národní listy 1910 - 1914	
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013) (diplomovou práci je možné odevzdat <u>nejdříve</u> po dvou semestrech od schválení tezí) LS 2013/2014	
Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků): Přestože NL patřily od svého založení 1861 do svého konce 1941 k hlavním titulům česky psaného periodického tisku, nejsou v celé své éře působnosti monograficky zpracovány. Tento handicap v poznání vývoje moderní české žurnalistiky a politiky nahrazují nesoustavně publikované studie různého zaměření, časově na sebe nenavazující a zpracováváné různými metodami. Málokdy se v nich uplatňuje celistvý přístup, který by reflektoval obsahové, formální i organizační charakteristiky v daném časovém období. Proto je vhodné přistoupit k tomuto titulu právě s takovým cílem celostního popisu, ovšem v kratším časovém ohraničení, odpovídajícím možností diplomové práce.	
Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků): Na přelomu let 1909 - 1910 byl podnik Národních listů odkoupen od Grégrovy rodiny (Prokop Grégr a Josef Anýž jako poručník nezletilých členů rodiny) skupinou kolem Karla Kramáře, která zřídila akciové vlastnictví listu ve formě Pražské akciové tiskárny. Uskutečnila se tak zásadní změna ve vydavatelské strategii, promyšlená v zázemí NL už od 90. let 19. století. Znamenala především přímé spojení listu s mladočeskou politickou stranou, protože správní radu akciové společnosti tvořili lidé s touto stranou funkcionářsky a vlivově spojení. Současně však došlo k reorganizaci řízení podniku, uspořádání redakce (mj. přišla do redakce první žena), proměně rubrik. Cílem práce bude popsat tuto změnu, která se odehrála od změny vlastnické do roku 1914. Ukončení necháváme otevřené, buď to bude počátek první světové války, nebo kalendářní konec roku 1914. Základní otázky, jimiž se bude práce zabývat, jsou: jak se proměnilo řízení a financování podniku, struktura redakce, struktura obsahu, politická intence (zůstala víceméně stejná). K tomu, aby toto srovnání bylo možné provést, musí být však popsán i rok před změnou – 1909. Pokud by se v průběhu práce ukázalo, že celé předválečné období je nad síly diplomantky, bude analýza změny zkrácena na období do roku 1912, což k jejich postižení stačí.	

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1. **Úvod** – historické noviny jako výzkumný problém, jak přistupují různé obory k jejich studiu, popis metod a jejich zhodnocení
2. **O pramenech a literatuře** – budou popsány a zhodnoceny archivní prameny a literatura k tématu práce
3. **Národní listy do roku 1909** – kapitola bude dále členěna, jejím cílem je podat přehled vývoje NL do změny, samostatně bude zachycen stav NL v roce 1909
4. **Národní listy 1910 – 1914** (cílem je zařadit NL do politické, kulturní a novinářské situace v Čechách a na tomto pozadí charakterizovat v dílčích aspektech samotné NL)
 - 4.1. **Politická situace**
 - 4.2 **Vydavatelská situace**
 - 4.3 **Průběh vlastnické změny**
 - 4.4 **Způsob řízení NL**
 - 4.5 **Redakce**
 - 4.6 **Struktura a obsah ranního a večerního vydání**
5. **Závěr** – shrnutí znaků procesu změny a srovnání se stavem předchozím

Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období):

Národní listy 1909 – 1914

Státní oblastní archiv – fond Pražské akciové tiskárny (1906-1950)

Archiv České národní banky – fondy finančníků spojených s NL

Archiv Národního muzea – fondy K. Kramáře aj. osob spojených s NL

Metody (techniky) zpracování materiálu:

Historický výzkum založený na kritické analýze pramenů a literatury, jehož výsledkem je narativní popis kombinovaný s komparací ideových, obsahových a strukturních změn v předmětu výzkumu.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

A. Dobová literatura (Uvádíme jen výběr zúžený na bezprostřední zdroj informací o NL, jinak jde především o paměti protagonistů spojených s tehdejší veřejným životem)

- **Půl století Národních listů 1860 – 1910, Praha 1910** (Sumář faktů a vzpomínek vydaných k 40 letům vydávání NL)

- **Národní listy – Jubilejní sborník, Praha 1941** (Sumář faktů a vzpomínek vydaných k 80 letům vydávání NL)

- **Výroční číslo NL k jubileu K. Kramáře 1935**

B. Sekundární literatura

- **Otto Urban: Česká společnost 1848 – 1918, Praha, Svoboda 1982** (základní příručka pro charakteristiku vývoje moderní české společnosti)

- **Bratři Grégrové a česká společnost v druhé polovině 19. století, Praha 1997** (sborník z konference věnované Juliu a Eduardu Grégrovým, zdroj informací o době před rokem 1910)

- **Martin Sekera: Das Tschechische Pressewesen, in: Die Habsburgermonarchie 1848-1918, VIII,2 (= Politische „Öffentlichkeit und Zivilgesellschaft), Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien 2006, S. 1977-2036** (přehled vývoje tisku v době vycházení NL včetně zkoumaného období)

- **Pavel Marek a kol.: Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861-1998. Olomouc 2000** (systematická příručka pro charakteristiku dobových politických stran, jejich struktur, sociálního zázemí a komunikace)

- **Velek, Luboš** : **Karel Kramář a Národní strana svobodomyslná (mladočeská) 1890-1914.**
In: Karel Kramář (1860-1937). Život a dílo. Praha, Ústav českých dějin FF UK v Praze et al. 2009, s. 104-138 (studie specializovaná na roli mladočeského vůdce K. K. v organizaci mladočeské strany)

- **Martina Winklerová: Karel Kramář (1860 – 1937), Praha, Argo 1911** (portrét K. K. od německé bohemistky vsazující K. K. do maximální šíře dobových kontextů)

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Karel Chlubna: JUDr. Karel Kramář v letech 1891 – 1914, diplomová práce, PedF UK, 2003

Datum / Podpis studenta/ky

.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Souhlasím.

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Bude rozšířena během práce.

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

.....

**Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga
pedagožky/pedagoga**

Datum / Podpis

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNÝ FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE VEDOUcí PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY.

Seznam použitých zkratek

c. k.	císařsko-královský
zl	zlatý
kr	krejcar
K	rakousko-uherská koruna
ks	kus
SOA	Státní oblastní archiv
AČNB	Archiv České národní banky
AV ČR	Akademie věd České republiky
kt.	karton
inv. č.	inventární číslo

Seznam příloh

Příloha č. 1: Výňatek článku z Národních listů s žádostí Julia Grégra o novinářskou koncesi (novinový článek)

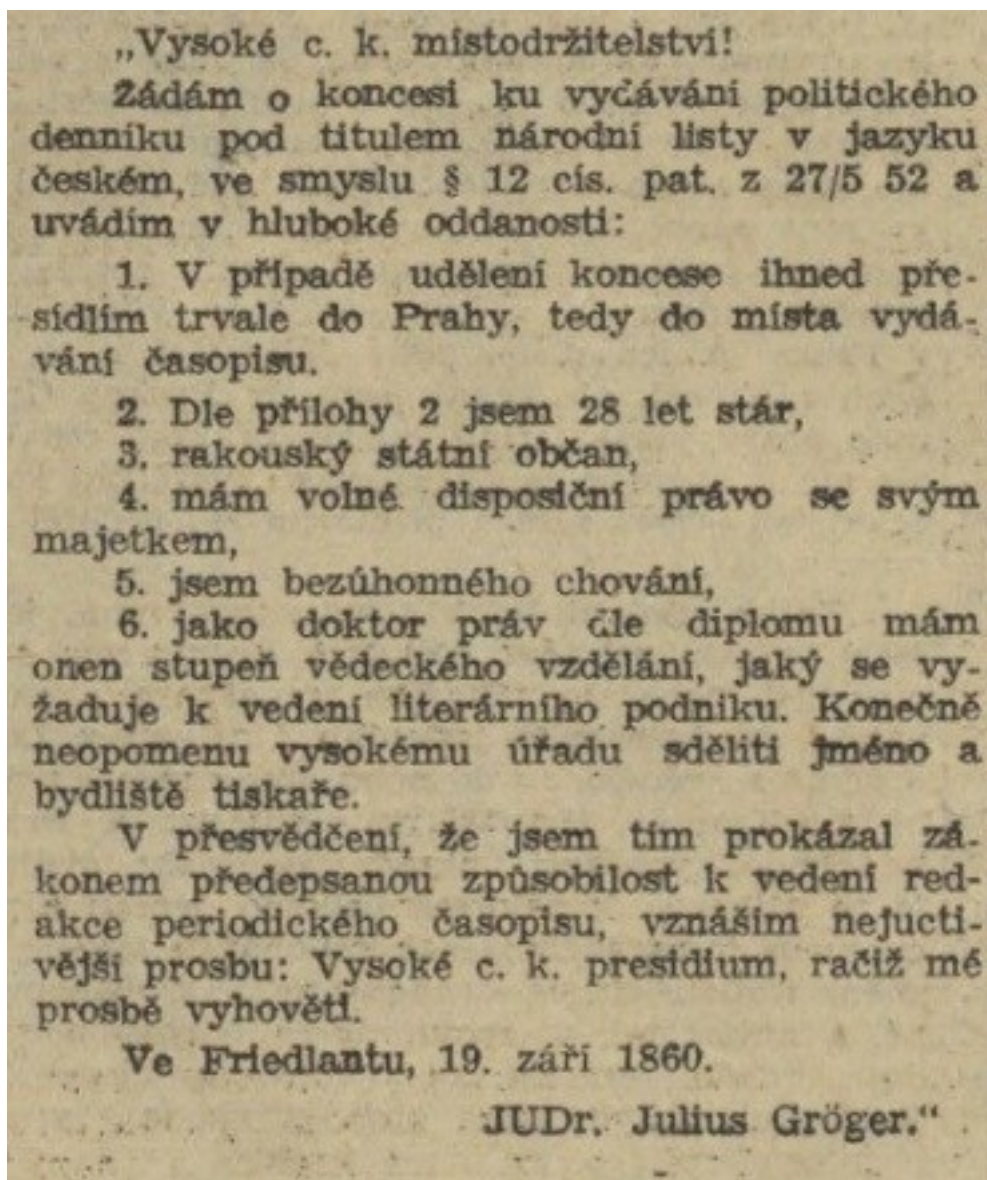
Příloha č. 2: Pozvánka na ustavující valnou hromadu Pražské akciové tiskárny (novinový inzerát)

Příloha č. 3: Listinné prohlášení České průmyslové banky o akciového kapitálu Pražské akciové tiskárny (dokument)

Příloha č. 4: Oficiální povolení c. k. místopředsedství ke zřízení Pražské akciové tiskárny (dvoustránkový dokument)

Přílohy

Příloha č. 1: Výňatek článku z Národních listů s žádostí Julia Grégra o novinářskou koncesi (novinový článek)

Zdroj: Národní listy, Ročník 75, 15. 12. 1929, str. 11

Příloha č. 2: Pozvánka na ustavující valnou hromadu Pražské akciové tiskárny (novinový inzerát)

Pražská akciová tiskárna.

Pozvání
k ustavující valné hromadě
pp. akcionářů
Pražské akciové tiskárny,
která bude konána
dne 12. března 1910 o 4. hod. odpo. v místnostech Národního klubu v Praze, Ferdinandova tř. 119 (Louvre).

Pořad jednání:

1. Usnesení o zřízení akciové společnosti a schválení stanov resp. smlouvy společenské ve znění státní správou schváleném.
2. Prozkoumání a vyřízení účtů o nákladech na založení společnosti.
3. Volba 2 revisorů účtů a 1 náhradníka revisorů účtů na jeden rok.
4. Volba 9 členů správní rady na 5 let a 4 náhradníků členů správní rady na 5 let.

Páni spisovatelé, hodlající se valné hromady zúčastniti, musí si své účastenství 8 dní před valnou hromadou ohlásiti u zařizovacího výboru k rukám JUDra. Aloisa Rašina, advokáta v Praze čp. 658/II. a vykázáti, že upsané akcie zaplatili. Svrženka o zaplacených akciích jest zároveň legitimací pro účastenství při valné hromadě.

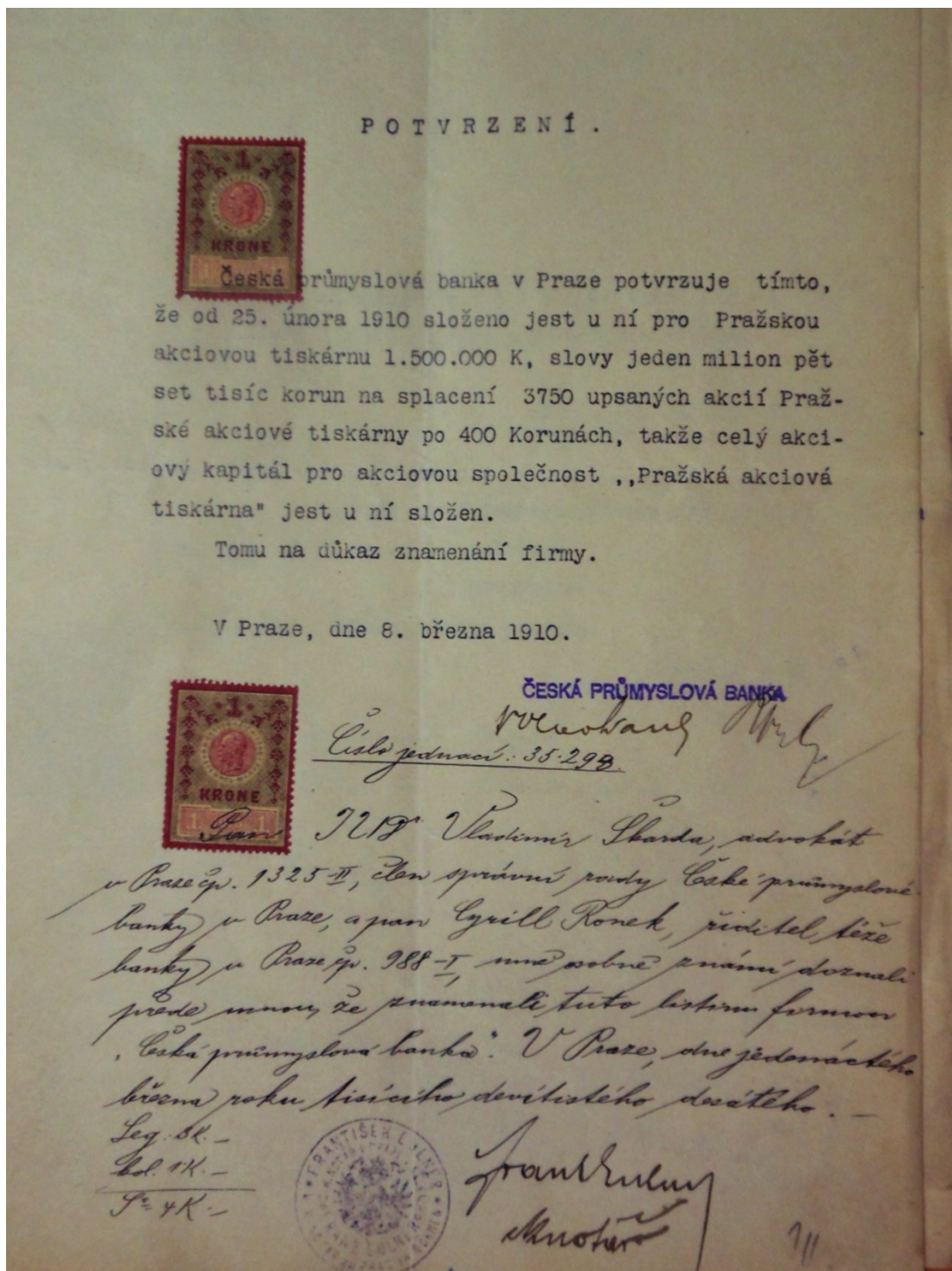
V PRAZE, dne 25. února 1910. 4361

Zařizovací výbor Pražské akciové tiskárny.

Václav Havel,	JUDr. Karel Kramář,
J. G. Mašťálka,	JUDr. Alois Rašín,
Ph. Dr. Zdeněk Tobolka,	František Zvěřina.

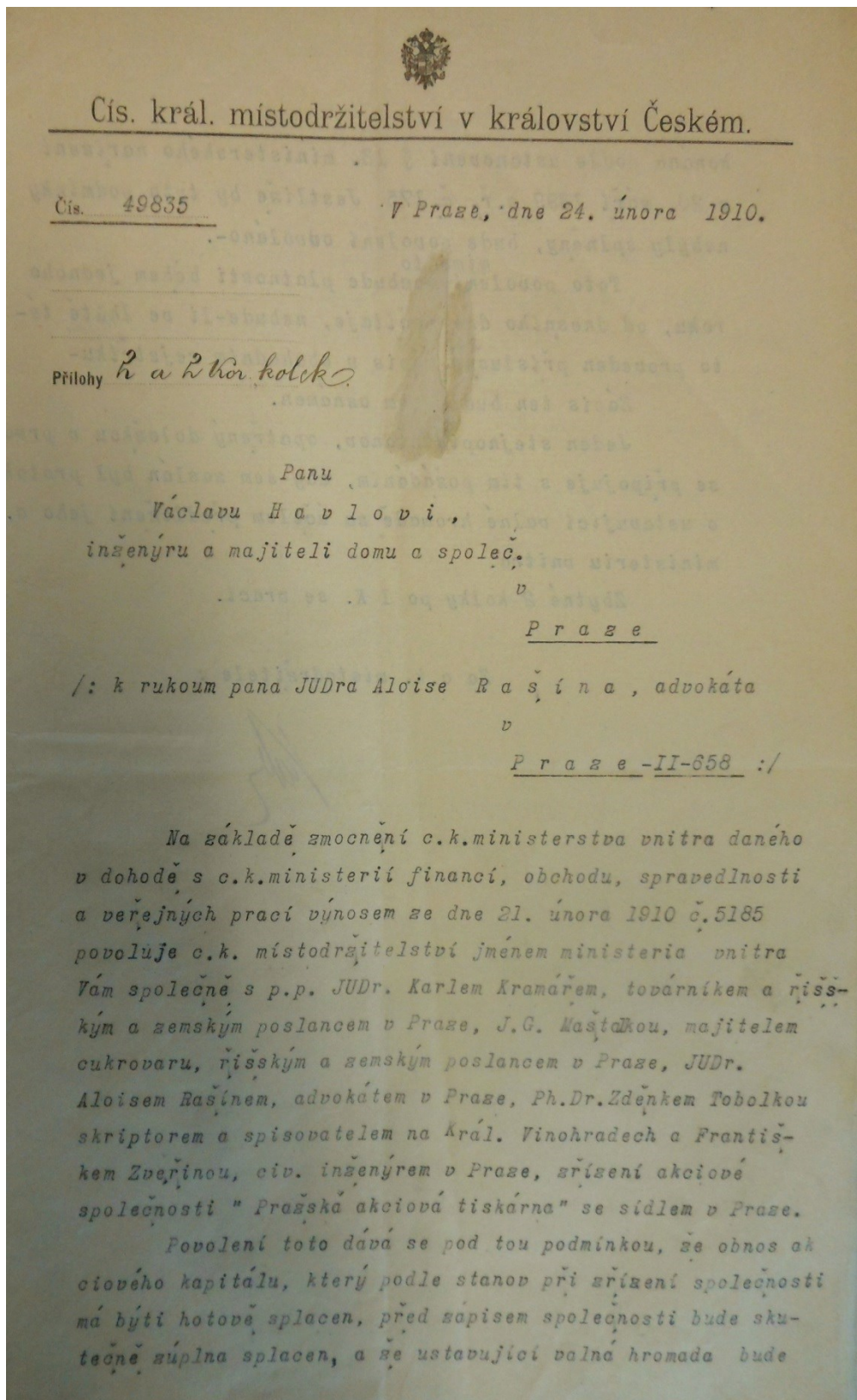
Zdroj: Národní listy, Ročník 50, 26. 2. 1910, str. 8

Příloha č. 3: Listinné prohlášení České průmyslové banky o složení akciového kapitálu pro Pražskou akciovou tiskárnu (dokument)

Zdroj: SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 9, inv. č. 405

Příloha č. 4: Oficiální povolení c. k. místodržitelství ke zřízení Pražské akciové tiskárny
(dokument – dvě strany)

Zdroj: SOA v Praze, fond Pražská akciová tiskárna, kt. 14, inv. č. 516

konána podle ustanovení § 13. ministerského nařízení
s 20. září 1899 s. r. č. 175. Jestliže by tyto podmínky
nebyly splněny, bude povolení odvoláno-.

Toto povolení ^{mimo to} pozbude platnosti během jednoho
roku, od dnešního dne počítaje, nebude-li ve lhůtě té-
to proveden příslušný zápis v obchodním rejstříku-

Zápis ten budiž sem oznámen.

Jeden stejnopis stanov, opatřený doložkou v prvopise
se připojuje s tím požádáním, aby sem zaslán byl protokol
o ustavující valné hromadě za účelem předložení jeho c. k.
ministeriu vnitra.

Zbytné 2 kolky po 1 K. se vrací.

Za c. k. místopředsitele :

